

KTB/7/2011./ÁN
KTB/7/2010-2014./ÁN

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **Számvevőszéki és költségvetési bizottsága**
a 2002-2010. közötti államadósság-növekedés okait vizsgáló albizottságának

2011. május 31-én, kedden 9 óra 05 perckor
az Országház főemelet 64. számú tanácstermében
megtartott üléséről

* *A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.*

Tartalomjegyzék

Napirend:	3
Az ülés megnyitása	5
A napirend elfogadása	5
Bajnai Gordon meghallgatása	5
Bajnai Gordon szóbeli tájékoztatója	5
<i>Kérdések, vélemények</i>	<i>14</i>
Bajnai Gordon válasza	17
<i>További kérdések, észrevételek, vélemények</i>	<i>22</i>
Bajnai Gordon válasza	28
<i>Újabb észrevételek, vélemények</i>	<i>34</i>
Bajnai Gordon válasza	36
Az ülés bezárása	38

Napirend:

1. Az államadósság alakulásának jellemző tendenciái 2002. és 2010. között
Meghívott: Bajnai Gordon volt miniszterelnök
2. Egyebek

Az ülés résztvevői:

A bizottság részéről megjelent:

Elnököl: Dr. Dancsó József (Fidesz), az albizottság elnöke

Szijjártó Péter (Fidesz), az albizottság alelnöke

Babák Mihály (Fidesz)

Balla György (Fidesz)

Márton Attila (Fidesz)

Seszták Oszkár (KDNP)

Dr. Lenhardt Balázs (Jobbik).

Helyettesítési megbízást adott:

Pósze Lajos (független) dr. Dancsó Józsefnek (Fidesz).

Meghívottak részéről:

Hozzászólók:

Bajnai Gordon, volt miniszterelnök

(Az ülés kezdetének időpontja: 9 óra 05 perc)

Az ülés megnyitása

DR. DANCSÓ JÓZSEF (Fidesz), a bizottság elnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó napot kívánok. Tisztelt Képviselőtársaim! Szeretettel üdvözlöm önöket, segítőinket, a sajtó képviselőit és mindazokat, akik nyomon követik mai albizottsági ülésünket. Tisztelettel köszöntöm Bajnai Gordon volt miniszterelnök urat, illetve kolléganőjét, Hegedüs Dóra asszonyt.

Az elmúlt időszakban az Államadósság Kezelő Központ, az Állami Számvevőszék, a Nemzetgazdasági Minisztérium és a Magyar Nemzeti Bank képviselői voltak vendégeink, azokat a folyamatokat tekintettük át, amelyek a 2002. és 2010. között az államadósság kialakulását, illetve drasztikus megnövelését eredményezték. Ezek után azokat a politikai döntéshozókat is meginvitáltam a bizottságunk ülésére, akik leginkább hatással voltak arra, hogy így alakult a magyar államadósság, azaz 53 százalékról több mint 80 százalékra növekedett 2002. és 2010. között. Ennek révén László Csaba, Draskovics Tibor, Veres János és Oszkó Péter volt pénzügyminiszterek voltak vendégeink, legutóbb pedig Medgyessy Péter volt miniszterelnök úr, most pedig Bajnai Gordon volt miniszterelnök urat köszönhetjük. Köszönöm, hogy elfogadta invitálásomat, és rendelkezésünkre áll. Az a szokásrend alakult ki, hogy meghívottunk kapja meg az első lehetőséget arra, hogy összefoglalja, ő hogyan látta azt az időszakot, amelyet tevékenysége átfogott. Ön 2009. április 14. és 2010. május 29. között volt Magyarország miniszterelnöke, és nyilván e tekintetben határozott véleménye van arról, hogy hogyan és mi módon alakult ebben az időszakban az államadósság. Ezért önnek adnám meg először a szót, miniszterelnök úr, hogy ezt foglalja össze.

A napirend elfogadása

De mielőtt ezt megtenném, a napirendről kell megszavaztatnom a bizottsági tagokat. Aki elfogadja a napirendi ajánlást a kiküldött meghívó alapján, kérem, kézfelemeléssel jelezze! *(Szavazás.)* Köszönöm. Megállapítom, hogy az albizottság egyhangúlag elfogadta napirendjét.

Bajnai Gordon meghallgatása

Ezek után már nincs akadálya annak, hogy ténylegesen megadjam a szót. Parancsoljon, miniszterelnök úr!

Bajnai Gordon szóbeli tájékoztatója

BAJNAI GORDON, volt miniszterelnök: Jó napot kívánok. Tisztelettel köszöntöm az itt megjelenteket, az albizottság tagjait, képviselő urakat. Köszönöm szépen a meghívást. Nagyon fontosnak tartom ennek az albizottságnak a működését, talán a rövid távú politikai szempontokon messze túlmutatóan is fontosnak. Azt gondolom, hogy egy társadalom kultúráját, azt a működési módot, ahogy a társadalom a történelem során így viselkedik és szembenéz nehézségeivel. Egy társadalom túlélő képességét döntően azok a sokkok, kataklizmák, kudarcok, válságok vagy éppen közös sikerélmények határozzák meg, amelyekkel egy társadalom időről időre szembenéz.

Az, hogy egy társadalom mit tud tanulni a saját sikereiből és kudarcaiból, döntő mértékben azon múlik, hogy a társadalom vezetői milyen következtetéseket segítenek levonni, hogyan magyarázzák az ebből levonható tanulságokat az adott társadalom szereplői számára. Látjuk, hogy az elmúlt évszázadok során, amikor Magyarország nehézségekkel nézett szembe, hogyan szűrte le ezeket. Számos népi bölcsességet ismerünk. Ha a témánál maradunk, akkor „ne nyújtózkodj tovább, mint ameddig a takaród ér!”, például, ami sok száz éves tapasztalata a magyaroknak, vagy a „ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.” Ezek valahol

mélyen megélt társadalmi tapasztalatok. Az, hogy Magyarország például ebből a válságból, ami most elérte az elmúlt 3 évben, milyen következtetéseket von le, és ezután hogyan módosít a magatartásán, abban döntő jelentősége van annak, hogy a társadalom vezetői, a meghatározó politikusok hogyan magyarázzák a társadalomnak, hogy mit kellene tenni. Ezért nagyon fontos szerepe van ennek a bizottságnak, és az a munka, amit önök itt végeznek, a megfelelő következtetések levonásával segítheti a magyar társadalmat, hogy elkerülje az újabb válságokat.

Ha már arról beszélünk, hogy ez a válság milyen tanulságokat hozott Magyarországra számára, akkor érdemes talán legegyszerűbben is leszögezni, hogy Magyarországon ez a válság nem 2008 őszén kezdődött, ahogy a bizottság által kitűzött szélesebb horizont is tükrözi. Ez a válság jóval korábban kezdődött, és hogy egy francia bölcsességet idézzek ezzel kapcsolatban, valamelyik Maigret felügyelő-könyvben írja Georges Simenon, hogy „régiben bűnök hosszú az árnyéka”. A válság egyik tapasztalata, hogy nem mindig akkor köszönt ránk a válság, amikor a hibákat elkövetjük. Bár előbb-utóbb elkerülhetetlenül szembe jön a gazdasági racionalitás, realitás azokkal, akik ezt nem ismerik föl, és nem néznek vele szembe, nem igazítják ehhez a cselekedeteiket, de sokszor jóval később köszönt be, válik érezhetővé, megélhetővé az a hiba, amit elkövet.

Azt gondolom, hogy az a válság, ami Magyarországon 2008 őszétől kezdve kibontakozott, és Európában az egyik legsúlyosabban érintette a válság kezdeti szakaszában Magyarországot, annak az oka 2000-től 2008-ig egymásra rakódó, egymást követően, kormányokon átívelően elkövetett hibák sokaságából adódott össze. Ez vált nyilvánvalóvá, ez manifesztálódott 2008 őszén egy sokak számára meglepő, váratlan nagyságú, mélységű válságban. Ezek közül a hibák közül, amelyekről itt beszéltem, és amelyek egymásra épültek, egymásra rakódtak éveken keresztül, egyenként valószínűleg egyik sem okozta volna Magyarország súlyos válságát. Ha csak egyet vagy kettőt követnek el ezek közül az egymást követő kormányzatok 2001-től, akkor valószínűleg Magyarország nem került volna ekkora bajba. De mivel ezek egymásra rakódtak, és a bátorság, mondhatom talán úgy, a politikai bátorság, a szembenézés bátorsága hibádzott, hiányzott, ezért ezek a hibák együttesen elég nagy bajba, válságba, az összeomlás küszöbére sodorták Magyarországot 2008 őszén.

A másik fontos dolog, amit így előljáróban el kell mondanunk a 2008-as válság kapcsán és a bizottság tevékenysége kapcsán, hogy az államadósság nem oka, hanem tünete a válságnak. Tünete ugyanúgy, mint ahogy a láz a beteg embernél. A láz, amely nem oka a betegségnek, hanem nagyon markáns jelzője. De különösen súlyos esetben a láz maga meg is ölheti a beteget. Ugyanígy van az államadósságnak egy szintje, egy dinamikája, amely több tényezőtől rakódik össze, és erről mindjárt szólnék, amelyet ha elér, akkor meg is ölheti a beteget, a tünetből halálos okká is válhat. Magyarország ezt megúsza, de a láz jelei régóta mutatkoztak Magyarországon. Az államadósság elszaladása, éveken keresztüli halmozódása tulajdonképpen a tartósan megbomlott egyensúly jelzése a gazdaság szereplői számára. Azt jelzi, és most már a valódi okokról, nem a tünetről beszélek, hogy a kiadások és a bevételek egyensúlya tartósan megbomlott. Ez így trivialis, mégis fontos elmondanunk, hogy ha önök a bizottságban, ahogy a jegyzőkönyveket olvastam, végül is ezt teszik, az államadósság okait kutatják, akkor ide kell visszamenni.

Többet költött-e Magyarország, mint amennyit a bevételei megengedtek? Mivel önök nemcsak az államadósság abszolút szintjét nézik, hanem, nagyon helyesen az államadósság GDP-hez viszonyított arányát, ezért azt is néznünk kell, hogy a GDP alakulása hogyan haladt ebben az időben előre, hogyan változott. Hiszen vannak olyan országok, ahol az államadósság abszolút szintje viszonylag gyorsan nőtt, csak ha ezzel párhuzamosan a GDP még gyorsabban gyarapszik, akkor ezek az országok mégsem kerülnek válságba. Mint ahogy a válságból való kilábalási stratégiát is szoktak a GDP növekedésére alapozni. Azt gondolom, hogy Magyarországon ennek a mutatónak, az államadósság GDP-mutatójának mind a két felével

probléma volt. A kiadások is jelentősen elszaladtak, 2001 és 2006 között volt az az időszak, amikor nagyon jelentősen nőttek az állam kiadásai, miközben ezzel párhuzamosan a GDP-növekedésnek először a belső szerkezete alakult át negatívan. A '90-es évek második felének exportvezérelt gazdasági növekedése fokozatosan a belföldi fogyasztásra helyeződött át, az ország versenyképessége elkezdett romlani, és a 2000-es évek közepén egyre fokozódó mértékben lassult a magyar gazdaság növekedése. Ezért miközben a kiadásaink nőttek, méghozzá tartós strukturális kiadási tételekkel, aközben a gazdaság növekedési képessége fokozatosan lassult. E kettő együtt okozta azt, hogy Magyarország a válság küszöbére 70 százalékot meghaladó eladósodással érkezett.

Úgy érkezett Magyarország a válság küszöbére ilyen eladósodással, hogy egyébként 2006-tól egy jelentős korrekció indult meg az államháztartás kiadási és bevételi oldalán. 2006-ban a választásokat megelőző folyamatokból már egy 10 százalékot meghaladó éves költségvetési hiány adódott volna. Ekkor döntött úgy a második Gyurcsány-kormány a választások után, hogy egy jelentős kiigazításba fog, amely végül is 2006-tól 2008-ig haladva, három év alatt a 10 százalék fölötti GDP-arányos hiányról 4 százalék alá hozta le a hiányt, nem figyelembe véve a válság GDP-szűkítő hatását. Ez egy jelentős kiigazítás volt, enélkül a Magyarországot 2008-ban elérő válság kezelhetetlen lett volna. Így is alig volt kezelhető, de enélkül kezelhetetlen lett volna a válság. Ezt egy nagyon fontos lépéssorozatnak tartom.

Ugyanakkor azt is el kell mondani erről az időszakról, hogy a válság elkerülése érdekében a kiadáscsökkentés mellett túl nagy arányt képviseltek a bevételnövelő lépések, amelyek a gazdaság versenyképességét rontották, a gazdaság növekedési képességét lassították. Ez pedig előretekintve fokozta az országgal szembeni bizalmatlanságot. Magyarországot 2008 őszén a Lehman Brothers bankház összeomlása után, októberben érte el nyilvánvalóan a pénzügyi válság, ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy Magyarországgal szemben nagyon jelentős a nemzetközi hitelezők, külföldi hitelezők bizalmatlansága, és hogy Magyarország a nemzetközi pánik körülményei között jó eséllyel nem lesz képes kibocsátani külföldi állampapírokat, nem lesz képes külföldről bevonni azt a pénzt, ami szükséges a finanszírozáshoz. Mivel ennek veszélye nagyon közvetlenné vált, ezért döntött úgy akkor a kormány, hogy az IMF-hez és az Európai Bizottsághoz fordul, ahogy az ilyen esetekben szokásos. Megkezdett a kormány egy érdemi kiigazítást, de azt kellett látni, hogy Magyarország ebben az időszakban a nagyon gyorsan változó, romló körülmények közepette a szükséges mértékű lépésektől elmarad. Lényeges lépéseket tesz, fájdalmas lépéseket, de ezek a lépések még mindig nem érték el azt a kritikus tömeget, amivel Magyarország visszanyerhette volna a pénzügyi befektetők bizalmát.

Ilyen körülmények közepette 2009 áprilisában választottak engem miniszterelnökké, és ekkor kezdte meg munkáját a válságkezelő kormány, a nevében is jelezve a válságkezelő szóval, hogy mi az a cél, amire egy év alatt vállalkozott, vállalkozhat, és ennek megfelelő programot próbált hirdetni. Amivel szembe kellett néznünk a már említett módon, hogy mi a bizalmatlanság oka. Egyrészt egy relatíve magas eladósodás, erről már beszéltünk, ekkorra már látszott, hogy a 80 százalék környékére mindenképpen fel fog menni az államadósság. Ráadásul, ami súlyosbította a helyzetet, hogy Magyarországon nagyon magas a külső finanszírozás aránya. A mai adatokból kiindulva, kerekített számokat mondok, de önök is tudják, itt vannak a papírokból is, 45 százalék körül van a devizafinanszírozás ma már Magyarországon az összes államadósságon belül, de ha ehhez hozzáveszem a forintban befektető külföldiek arányát, akkor 57 százalék körül van. Ezért volt abszolút kritikus a külföldi finanszírozók bizalmának helyreállítása valamilyen módon. Ebben a bizottságban csak az államadósságról beszélünk, de valójában ahhoz, hogy érvényes következtetéseket vonjunk le hosszú távra a válság tapasztalataiból, hozzá kell tennünk, hogy a magánszektor adóssága, beleértve a vállalkozások, a bankok és a magánszemélyek hiteleit is, Magyarországon szintén nagyon magas volt, különösen a családok által felvett kölcsönök,

ezen belül a devizakölcsönök, ingatlanra és fogyasztásra felvett devizakölcsönök aránya volt elképesztően magas.

Számos olyan országot látunk, ahol belső megtakarításokból finanszírozzák az államadósságot, az államháztartás hiányát. Ilyen például Japán, ahol sokkal magasabb az államadósság, mint Magyarországon vagy az Európai Unióban, közelíti a 200 százalékot is. Mégis, mivel Japán gyakorlatilag nem szorul külső finanszírozásra, ezért a gazdasága ebből a szempontból stabilnak, finanszírozhatónak tekinthető, hiszen a lakosság megtakarításai finanszírozzák ezt. Egy másik tanulság tehát, hogy Magyarországon a lakossági és a vállalati megtakarítások nagyon alacsonyak voltak, mindkét szektor eladósodott, döntően külföldi finanszírozóktól és devizában. Ez is fontos probléma volt, amikor Magyarország kockázatát nézték a befektetők. Aztán, miközben Magyarország, ahogy mondtam, tulajdonképpen Európában szokatlan mértékű, nagyságrendű kiigazítást hajtott végre 2006 közepe és 2008 közepe között az államháztartási hiányban, 10 százalékról 4 százalék alá hozta le a költségvetés hiányát, eközben az is látszott, a befektetők azt is megítélték, hogy a kiigazító lépések között jó néhány rövid távon ható vagy nem feltétlenül strukturálisnak tekinthető lépés volt. Ezért volt szükség arra, hogy a befektetőknek strukturális lépéseket, hosszú távon tartós kiigazítást hozó, fenntartható lépéseket mutassunk fel.

A harmadik probléma, ami miatt Magyarországot kockázatosnak ítélték a befektetők, nemcsak az volt, hogy magas az adósság, hanem, ahogy már korábban is beszéltem róla, a GDP növekedése rendkívüli módon lelassult. A befektetők nem mindig az aktuális számmal foglalkoznak, nagyon helyesen, hosszú távon elemzik egy országnak azt a képességét, hogy a GDP-jét növelje. Hiszen, ha a GDP nő, akkor annak arányában az adósság akár csökkenhet. A probléma az volt, hogy a befektetők döntő többsége úgy ítélte meg, hogy Magyarország növekedési potenciálja lelassult, a '90-es évek második felének 4-5 százalék közötti növekedési potenciáljáról a 2000-es évektől fokozatosan lassulva, a válság közepén már 2 százalék alatti potenciális növekedés volt. Ezt nem keverném össze az adott évben, 2008-ban vagy 2009-ben mutatkozó visszaeséssel, hiszen az a válság hatásának tudható be. De az az esély se látszott, hogy ha a válság elmúlik, akkor Magyarország hogyan növekedje ki az államadósságot.

A probléma tehát rendkívül összetett volt. Egyszerre kellett kezelni azonnali lépésekkel a válságban egyre mélyülőnek látszó növekedés vagy inkább visszaesés mértéke miatt a kiadásokat, a hiányt, azonnal kellett helyreállítani az egyensúlyt az egyik oldalról, a másik oldalról olyan lépéseket kellett tenni a bizalom visszaszerzése érdekében, amelyek az ország tartós növekedési képességét is helyreállítják. Ez a legnehezebb feladat, hiszen egyszerre kell pénzt elkérni Magyarországot polgáraitól. Visszakérni. Önök tapasztalatból tudják, ez politikailag az egyik legnehezebb feladat azt mondani a polgároknak, hogy mondjatok le pénzről, juttatásról. A másik oldalról pedig olyan strukturális reformokat kellett bevezetni, amelyek így, idegen szóval persze jól hangzanak, de valójában azt jelentik, hogy azt kérjük a polgárainktól, alapvetően változtassák meg azt, ahogy élnek. Például a nyugdíjkorhatár felemelésével vagy a munkaerőpiac átalakításával. Szóval egyszerre kellett pénzt visszakérni és az életük megváltoztatására kérni polgárainkat. Ez egy pokoli nehéz feladat politikai kormányzati szempontból. Mégis ezt kellett kérnünk, és a magyar polgárok bölcsességét dicséri az, amilyen fegyelemmel és áldozatkészséggel vállalták azokat a lépéseket, amelyek a válság elhárításához kellettek.

Amikor a kormány hivatalba lépett, azok a meghatározó mutatók, amelyek alapján az ország talpon maradási esélyeit, az ország iránti bizalmat meg lehet ítélni, úgy néztek ki, hogy az akkoriban elhíresült országgockázati prémium, ez a bizonyos CDS-mutató 630 bázisponton volt. Tehát 6,3 százaléknyi többletkamatot kellett fizetnünk a normál mutatókon felül azért, mert Magyarországot nagyon kockázatosnak ítélték. A másik, ami a devizahitelek, az ország egészének és a külföldi államadósság szempontjából is meghatározó, az árfolyam.

Ekkor 310 forint környékén volt az euróhoz viszonyított árfolyam, 317-ig elszaladt, ez gyakorlatilag a lakossági devizahittel rendelkezők számára tömegesen kilátástalanná tette középtávon a lakáshitelek törlesztését. Fontos elmondani, hogy akkor megmértük, megszámláltuk, háttér tanulmányokat is készítettünk a témáról, 1,7 millió olyan hitel volt családoknál, amit devizában folyósítottak a bankok, ebből több mint 800 ezer kifejezetten jelzáloghitel, tehát lakást, otthont finanszírozott, és a maradék egy része mögött is a lakás volt a fedezet, bár lehet, hogy autót vettek belőle. Ez egy elképesztő szám, ha belegondolnak, hogy valamivel több mint 4 millió család van Magyarországon, és ebből 1,5 milliónál több család rendelkezett, és nagy részük rendelkezik ma is devizahittel.

Éppen ezért Magyarország számára, ez egy fontos következtetés, az a kiigazítási pálya, ami más országoknál könnyen működhetett, hogy az árfolyam leértékelődése meglöki az exportot, és ezzel a gazdaság növekedése gyorsan beindul, nagyon nagy kockázatokkal bírt. Mert lehet, hogy az export szektornak kedvez a forint gyengesége, de közben a családokat és az őket finanszírozó bankokat térdre kényszerítheti. Ezért Magyarországnak sokkal fontosabb volt az árfolyamot valamilyen sávon belül tartani. És persze a súlyosan veszélybe sodródó, hitelt felvevő családokon túl másik imminens veszély a munkanélküliség volt. Magyarországon a gazdaságon belül meghatározó súlya van az exportnak, a GDP-nek körülbelül 80 százalékát teszi ki. Ezért, ha az export leáll, a világban lefékeződik a kereslet, ha nem vesznek autót, hűtőszekrényt, televíziót, amit Magyarországon nagy tömegben állítanak elő, akkor az nagyon gyorsan elbocsátásokhoz vezethet. Ezért a kormánynak arra is figyelnie kellett, hogy hogyan kezeli ezeket, a társadalmat széteséssel fenyegető folyamatokat, miközben az adósság csökkentésére, a kiadások visszafogására és a növekedés feltételeinek megteremtésére koncentrálnak. A jegybanki alapkamat is 9 százalék fölött volt akkor, majd 11,5 százalékra szaladt föl, majd onnan elindult visszafelé.

A Magyarországgal szembeni kritika, és itt hadd fordítsak le egy angol kifejezést magyarra, az volt, hogy Magyarország ugyan reagál a válságra, de ahogy az angolok mondják, a görbe mögött halad, behind the curve. Az események mögött kullog, talán ez a jó magyar fordítása ennek a kifejezésnek. Lépeget, halad, csak nem olyan gyorsan, ahogy az egyre romló piaci körülmények mutatják. Egy amerikai nagy befektetési alap kezelőjétől hallottam ezt a kifejezést, és ez nagyon jellemző Magyarországra, meg egyébként most az egész Európai Unióra is, hogy ebben a válságban az események az elképzelhetlentől az elkerülhetetlenig olyan sebességgel jutnak el, hogy meg sem állnak a valószínűnél. Ez történt Magyarországon is. Olyan dolgok, amelyeket fél évvel korábban elképzelhetetlennek gondoltunk, pillanatokon belül elkerülhetetlenné váltak. Ehhez kellett felgyorsulnunk, és olyan lépéseket tennünk, hogy az események mögött haladásból az események elé vágjunk. Csak így tudtuk visszaszerezni a befektetők bizalmát.

A 2009 áprilisában megalakuló új kormánynak az volt a gazdaságpolitikai koncepciója, hogy ahhoz, hogy stabilizáljuk Magyarországot, és visszaszerezzük a bizalmat, legelőször fejnehéz programként, tehát az első intézkedésekkel meg kell állítanunk a hiány növekedését, és egy akkor már -6,9 százalékra valószínűsített, végül tényszerűen -6,2-ig visszaeső gazdasághoz kell hozzá igazítanunk a költségvetés hiányát. Míg az előző ősszel a költségvetés egy nagyon alacsony, de pozitív növekedéssel számolt, ez azt jelenti, hogy egyébként akkor Európában és a világban mindenhol 4-5 hónap alatt drámaian súlyos visszaeséssel kellett számolni a gazdaság növekedésében, és ezt kellett valahogy a hiánnyal tartani. Tehát egy sokkal kisebb GDP-hez kellett körülbelül ugyanakkor hiányt tervezni. Ezért jutott a kormány akkor arra a következtetésre, hogy az IMF-fel tárgyalva a korábban, még a békeidőkben 2,9-re tervezett költségvetési hiányt újratárgyalja, és 3,9 százalékos GDP-arányos hiányban állapodik meg az IMF-fel és az Európai Bizottsággal. Ez nem volt könnyű, hiszen nem is az IMF, hanem az Európai Bizottság rendkívül kritikusan és aggodalommal figyelte ezt a hiányt, de abban egyetértés volt, hogy van a kiadások visszafogásának egy olyan

szintje, ami már nem arról szól, hogy tartósan helyrehozzuk a gazdaság hiányát, hanem azon túlmenően olyan károkat okozunk a gazdaság növekedési képességében, ami hosszú távon is negatívan érintheti a gazdaságot. Ezért tudtunk megállapodni ebben a 3,9 százalékos hiányban.

Szóval a koncepciónk az volt, hogy legelőször is a hiányt elfogadható szinten tartsuk egy súlyosan zuhanó gazdaság körülményei között. De azt is láttuk, hogy ez nem elegendő, hiszen lehet szigorúan gazdálkodni évtizedeken keresztül, ha a gazdaság nem képes növekedni, akkor stagnálás van. Láttunk ilyen országokat a világban, a már említett Japánt például. A gazdaság akkor nem lesz képes kinővekedni az adósságából, legfeljebb stagnálni fog, ha beállunk egy alacsony szintre anélkül, hogy a növekedést rendbe raknánk. Ezért a növekedés érdekében, hogy kitörhessünk az eladósodási csapdából, olyan strukturális változásokat kellett véghezvinnünk, amelyek jó néhány éve, azt gondolom, 10 éve halasztódtak. Ehhez a politikai bátorság nagyon régóta hiányzott. Egyszerre kellett tehát a hiány növekedését megállítanunk, és hosszú távra rendbe raknunk a növekedés alapjait.

Ami a hiány növekedésének megállítását illeti, úgy tudom, Oszkó úr erről már részletesen beszélt itt, a bizottságban, de a GDP 4 százalékát meghaladó kiadáscsökkentést hajtott végre a kormány egyik évről a másikra. Ez az, amire magam is úgy hivatkoztam, hogy ez bizony fájni fog, és amit Magyarország polgárai nagy áldozatkészséggel tūrtek. Csak emlékeztetőül, a 13. havi nyugdíj, a közszféra 13. havi bérének elvétele ilyen volt, de ilyen volt a fogyasztási adók megemelése. Ez inkább bevételnövelő lépés. Ilyen volt a közkiadások csökkentése mintegy 140 milliárd forinttal. Az önkormányzati szférától először 120 milliárd körüli megtakarítást kértünk, végül 70-80 milliárd körül állt meg az a csomag, amit a költségvetés elfogadásánál az önkormányzatoknak kellett vállalniuk ebből. De gondolok itt, mondjuk a táppénz feltételeinek szigorítására, a lakástámogatás rendszerének drámai leszűkítésére, majdnem megszüntetésére, ami 50 milliárdos azonnali megtakarítást hozott a költségvetésnek abban az évben. Sorolhatnám még, önök erre nyilván jól emlékeznek, hiszen sokat beszéltek akkor is önök is erről a parlamentben. Ezek a kiadásszűkítések hozták azt, hogy körülbelül a GDP 4 százalékának megfelelő kiadáscsökkentést hajtottunk végre egyik évről a másikra. Az azt megelőző 20-30 évben ekkora mértékű kiigazítást időarányosan Európában nem csinált senki. Azóta már volt ilyen, a válság hatására Lettországon és most Görögországban ehhez hasonló nagyságrendű kiigazításra kényszerült a kormány.

De mindez, ahogy mondtam, nem lett volna elég, ha a növekedés érdekében nem tudunk lépéseket tenni. Ezért döntöttünk úgy, hogy az adórendszert is átalakítjuk, egy alapvetően bevételsemleges adóátalakítást csináltunk. Hiszen bevételről nem mondhattunk le, amikor zuhant az ország gazdasága, így a bevételek is. De azt láttuk, hogy Magyarország növekedésének egyik legfőbb akadálya, hogy nagyon sokba kerül foglalkoztatni Magyarországon a munkaerőt. Nem jön ide tőke, vagy nem marad itt, akár a magyar befektetők sem maradnak az országban, hanem mennek Szlovákiába, sokan megéltük ezt, ha nagyon drága Magyarországon foglalkoztatni a munkaerőt. Magyarországon volt a válság előtt a második legmagasabb a bérek adóterhe. Belgiumban volt a legmagasabb Európában, utána rögtön Magyarországon, egy fizetés több mint fele, 54 százaléka ment az állam zsebébe, és csak kisebb része, 46 százaléka maradt az adófizető polgár zsebében. Ezért egyik évről a másikra egy olyan adókiigazítást hajtottunk végre, amelyben a munkát terhelő adókat úgy csökkentettük, beleértve a munkaadók által fizetett járulékot is, hogy az átlagbérnél 8 százalékot meghaladóan csökkent a teljes bérteher, az adóék. Ez azt jelenti, hogy 54-ről 46 százalékra csökkent az a teher, ami a bérekre ráakódott. Immáron több pénz került a polgárok zsebébe. És 5 százalékkal csökkentve a foglalkoztatói járulékot, egységesen minden foglalkoztatónál olcsóbb lett Magyarországon a munkaerő. Mint ahogy a személyi jövedelemadó változtatásával egységesen a legalacsonyabb bértől kezdve minden egyes magyar munkavállaló zsebébe több pénz jutott az átlagbér környékén már havi tízezer forintot

meghaladó, 14 ezer forint körüli többlet jutott egy átlagos jövedelmű munkavállaló zsebébe. Ezt minden magyar polgár megérezhette. A válság közepette egyébként a munkavállalók esetében a fogyasztás növekedéséhez hozzájárult. Ez azt is jelentette, hogy az adó átalakításával Magyarországon a munkavállalók 91 százaléka az alsó kulcs szerint adózott, csak a legfelső 9 százalék volt az, amely egy progresszív magasabb sáv szerint kellett hogy adót fizessen.

A versenyképességet szolgálták a munkaerőpiacon akkor bevezetett reformok. Ilyen volt az azóta részben visszavonásra került gyes-futamidő három évről két évre csökkentése. Ennek nem annyira kiadáscsökkentési okai voltak, mint a fiatal gyermekes édesanyák körében mutatkozó nagy munkanélküliség arányának csökkentése. A nyugdíjkorhatár emelése sem hozott semmilyen rövid távú megtakarítást. Ez valójában hosszú távon mintegy további 30-35 évre tette rendbe a nyugdíjrendszer fenntarthatóságát. Azzal, hogy a nyugdíjkorhatárt megemeltük, a nyugdíjindexálást kiigazítottuk, csökkentettük, és a 13. havi nyugdíjat visszavontuk, a nyugdíjrendszer változatlan feltételek mellett 2040-ig nem igényelt volna újabb kiigazítást. és persze, az adórendszer átalakítása azért, hogy ne vigyen el pénzt, bevételt az államtól, ezzel párhuzamosan az áfát 5 százalékkal meg kellett emelnünk. Ez egy nagyon súlyos dilemma volt, mint ahogy a jövedéki adók emelése is, hiszen ez nyilvánvalóan rövid távon negatívan hatott a fogyasztásra. Azt szokták mondani, hogy a közgazdaságtan a legkisebb rossz választásának művészete. Nekünk is azt kellett nézni, hogy melyik ujjunkat harapjuk meg. De azt láttuk, hogy mivel Magyarországon, ahogy mondtam, az export a meghatározó az ország növekedése, gyarapodása szempontjából, a belföldi fogyasztás élénkítésével nehéz tartósan gazdasági növekedést produkálni, ezért kisebb áldozat volt a fogyasztást terhelni és az ország versenyképességét, a foglalkoztathatóságot javítani, mintha fordítva történt volna.

Ugyanakkor, miközben ezt a kiigazító programot a kormány végigvitte, azt gondoltuk, hogy a válság rövid idején túlmutató, óriási kockázata, hogy szétverheti azokat a társadalmi kereteket, amelyben a társadalom működni képes. Ilyennek gondolom a nagy rendszerek közül a lakhatás és a foglalkoztatás rendszerét. Ez a kettő volt leginkább veszélyben a válság következtében a már korábban elmondottak miatt. És persze súlyos helyzetbe kerültek százezrek a társadalom periferiáján is. Ezért a kormány részben európai uniós pénzek felhasználásával indított egy, mintegy 100 ezer munkahely megtartását segítő munkahelymegtartó programot, amelyben, aki vállalta, hogy megtartja a munkaerőt, annak egy napot átmenetileg részben európai uniós pénzből, részben költségvetési pénzből a kormány finanszírozott. De ugyanezzel a céllal indult a már korábban beindult és most felpörgetett közmunkaprogram. Több mint 100 milliárd forintot áldoztunk a legnehezebb időszakban is arra, hogy több mint 100 ezer ember vehessen részt a közmunkában, így részben kiegészítő jövedelemhez jusson, de részben induljon vissza a munkaerőpiac felé. Erről szólt az Út a munkához program. A legnagyobb nehézségek közepette is kerestünk, találtunk, illetve kértünk vállalkozásoktól pénzt arra, hogy egy szolidaritási alapot indítsunk, hogy a leginkább rászorulóknak a víz-, villany- és gázzámla kifizetése ne okozzon nehézséget. Felgyorsítottuk az európai uniós programokat, hogy a kis- és középvállalkozások képesek legyenek igénybe venni a nekik jutó támogatásokat, 20-25-ről 40 százalékra emeltük az előlegeket, amit az európai uniós pénzek kapcsán fizettünk, és új hitelprogramokat indítottunk.

Összességében tehát, miközben rövid távú kiigazítást és hosszú távú strukturális reformokat végeztünk, a kormánynak szembe kellett nézni azzal, hogy mit sem ér ez, ha a társadalom szövedéke súlyosan megsérül, károsodik. Ezért kellett ezeket az intézkedéseket megtennünk, amelyek természetesen költségesek voltak.

Mi következik mindebből az államadósságra, ami e beszélgetés fő tárgya? Az államadósság 2007 végétől 2009 végéig, 2010 elejéig 66 százalékról a GDP arányában 80

százalékra nőtt. Ez egy 14 százalékos növekmény, nagyon nagy ugrásnak tekinthető. Annak is kell tekintetnünk, kivéve, ha összehasonlítjuk már európai országokkal. Európa döntő többségében, szinte mindenhol 15 és 40 százalék közötti növekmény volt ebben a három évben a válság hatására. Olyan országok, mint Németország, Anglia, nem beszélve Írországról vagy másokról, 15 és 40 százalék közötti mértékben növelték meg a GDP-hez képest az államadósságukat ebben az időszakban, hiszen az eladósodással próbáltak védekezni a válság rövid távú hatásai ellen. De éppen ezért talán azt is mondhatjuk, hogy most Európában már abban a szakaszban vagyunk, amikor azt a válságot kezeljük, ami a válságkezelésből fakadt. Hiszen, ha belegondolnak, akkor most azokat az adósság- és deficithegyeket kell Európában mindenhol elhordani, hasonlóan Magyarország 2009-2010-es programjához, amelyeket itt most a válságkezelésből halmoztak föl. Hasonló dilemmákkal néznek szembe ma Európa országai, mint amelyekkel Magyarország nézett szembe az elmúlt 3 évben. ez a 14 százalékos növekmény, találtam erre egy jó elemzést, ide készülve, úgy állt össze, hogy a visszaeső GDP, tehát az államadósság/GDP-mutató GDP részének visszaesése körülbelül 4 százalékot fed le ebből.

A kormány arról is döntött, hogy az IMF, illetve az Európai Bizottság által rendelkezésre bocsátott keretek egy részét lehívja, de nem használja föl, hanem a tartalékait növeli. Részben a jegybank tartalékait, részben pedig a magyar állam devizabetétet helyezett el a Nemzeti Banknál, ez az, ami most a napokban szóba került a MOL-részvények megvásárlása kapcsán. Tehát a kormány egy biztonsági tartalékot is képzett ezekből a hitelek közül, hogy ha a válság rosszabbul alakulna, akkor legyen miből gazdálkodni. Ez is növeli az államadósságot, de mindaddig, amíg ez készpénztartalék formájában rendelkezésre áll, a nettó eladósodást nem növeli, hiszen bármikor visszafizethető, csak a biztonságunk javult ezzel. Ez körülbelül további 4 százalékot jelentett ebből az eladósodásból. Ezt nem tekinteném problémának, hiszen ez a pénz rendelkezésre áll.

Mintegy 3 százalékot tett ki az árfolyamveszteség a 2007-2008 elejei árfolyamhoz képest. Ez, amennyiben az árfolyam később erősödik, természetesen visszajavulhat. A 14 százalékból 11 százalékot ez döntő rész, ez a három tényező magyaráz, a többit pedig a megemelkedett lejáró és megújított hitelek kamatterhe, az önkormányzati eladósodás és más egyéb terhek teszik ki. Magyarország 2009 folyamán megállította az eladósodás ütemét, körülbelül 80 százalék környékén állt ez meg, és azóta is ezen szint környékén van Magyarország államadóssága. Az eurózóna ma hozzánk romlott. Ma 82 százalék körül van az eurózóna átlagos adósságszintje. Tehát míg Magyarország a válság előtt az eladósodottabb országok közé tartozott, addig most a hiányát és az adósságát tekintve is már a kedvezőbb vagy az átlagnál picivel jobb helyzetű országok között van.

A CDS, az ország kockázati mutatója, amely 630 pont volt, amikor elkezdtük a kormányzást, 170-re csökkent a választások környékén. Tehát drámaian javult. Már sokkal kevesebb, csak 1,7 százalékos kamatfelárat kellett fizetni a kockázat miatt a magyar adósoknak. A kamat, a jegybanki alapkamat, ami 9 százalék fölött volt, amikor elkezdtük, a kormányzás végére 5,25 százalékra, 20 éves mélypontjára csökkent. Az ország visszatért a finanszírozásban a külső piacokhoz, már 2009 júliusában, a program első részének véghezvitele után képesek voltuk újra eurókötvényt kibocsátani a piacokon, nem kellett lehívnunk már az IMF-től további pénzeket, és ezt újra meg tudtuk tenni a választások előtt, dollárban bocsátottunk ki egy jelentősebb kötvényt. Ez azt jelentette, hogy 2009-ben, 2010-ben egész évben az utánunk következő kormánynak sem kellett visszatérnie a külső finanszírozáshoz, csak az idén tavasszal került erre sor.

Az árfolyam, ami, ahogy említettem, 310 forint környékén volt, és egészen 317-ig szaladt a válságkezelő kormány megalakulása előtt, a leköszönésünkkor 262-265 forintos sávban ingadozott. Ez egy olyan sáv, amely az euródeviza-adósok és az euróban exportáló cégek számára is, azt gondolom, egy nagyjából elfogadható sáv környékén van. A hiány, amit

kitűztünk 3,9 százalékra, végül 4 százalék fölött teljesült, döntően az önkormányzati adósság elszaladása miatt. Mindazonáltal a visszaszerzett bizalom miatt ez nem okozott jelentősebb válságot, és hasonlóképpen történt ez most 2010-ről 2011-re átlépve is. Ez sem renegette meg Magyarországot, mivel alapvetően látták, hogy a strukturális kiigazítások megtörténtek, és ha strukturálisan rendben vannak a számok, ha látják, hogy az ország egyébként halad előre, akkor ez nem okoz pénzügyi bizalmatlanságot.

És végül, ami lényegesen jobban alakult, mint gondoltuk, az a növekedés. Mi a 2010-es költségvetést is még mínusszal, egy 1 százalékot el nem érő mínusszal terveztük meg. Ehhez képest a 2010-es év, elsősorban az exportra alapozva, Magyarország megújuló versenyképességére is alapozva jóval 1 százalék fölött volt. És mindazok az intézkedések, amelyeket meghoztunk, lehetővé tették, hogy a válság közepette is jelentős tőkebehozatalról tárgyaljunk, állapotjunk meg az autóiparban. A Mercedesszel már korábban, de az Audi-, az Opel-beruházások várhatóan majd 1 százalék fölött tesznek hozzá a GDP-hez, amikor ezek a beruházások a végükhöz jutnak. Ez is mutatja, hogy Magyarország visszaszerezte a külföldi tőkebefektetők bizalmát ebben az időszakban.

Összefoglalva elmondható, hogy a magyar polgárok áldozatvállalásaképpen az ország ezen másfél év alatt kijött a válságból, azóta is Európában számos esetben példaként állítják ezt a profi válságkezelést más országok elé. Magyarország új pályára állt, olyan új pályára, amelyen egy 3 százalék fölötti, 4 százalékot megcélzó növekedési potenciál elérhető. Elérhető, de azt is világossá tettük a kormányzás lezárulásakor, hogy ehhez további jelentős, érdemi strukturális reformokra, szerkezeti átalakításokra lesz szükség. A következő kormány számára ez egy fontos örökség, amit a következő kormánynak véghez kell vinni. Ha viszont ezt megteszi, ha a foglalkoztatás, az oktatás, az állami kiadások, a bürokrácia csökkentése, a közösségi közlekedés, az önkormányzati gazdálkodás terén végigviszi azokat a reformokat, amelyeket mi egy év alatt nem tudtunk elkezdni, vagy ha elkezdtük, nem tudtunk befejezni, akkor Magyarország tartósan felzárkózhat az Európai Unióhoz. És elérhet egy olyan növekedést, ami évről évre érezhetően közelíti Magyarország polgárait az áhított és megcélzott európai életszínvonalhoz. Egy ilyen gazdaságpolitika Magyarországon belátható közelségbe hozhatja az euró bevezetését, amit csak akkor szabad megtenni, ha Magyarország ehhez kellően versenyképes.

Végezetül azt gondolom, hogy az adósság szempontjából hosszú távon levonható fő tanulságok között, ahogy már mondtam, az első az, hogy az adósság elszaladása egy tünet, mélyebb okok vannak mögötte. És nagyon fontos lenne, hogy Magyarország polgárai és mindenkori vezetői pontosan lássák, hogy az okokat kell kezelni. A kiadások fenntarthatatlan elszaladását vagy a bevételek fenntarthatatlan csökkentését. Ez az, amiből az adósság el tud szaladni. És persze az is fontos tanulság, és Magyarország megkezdte ezek levonását, hogy lehetnek olyan jogi intézményi lépések, amelyek gátat szabhatnak az adósság elszaladásának. Ilyen gát, amely más országokban már bevált, ha vannak független intézmények, vagy ezen intézmények függetlensége erősödik, amelyek az adósság elszaladása ellen, a felelős gazdálkodás érdekében beszélnek. Ilyen lehet a Nemzeti Bank, amely a monetáris politika szempontjából, kellő függetlenség mellett tud ezért érvelni, és ilyen lehet egy független Költségvetési Tanács, amely képes önmaga folyamatosan jelzéseket adni a parlamentnek, ha a költségvetés rossz irányba megy.

Fontos feltétele a hiány elszaladása megakadályozásának a kellő transzparencia, az átláthatóság a költségvetésben. Az, ha rendszeresen jelentések vannak arról, hogy hogyan alakul a költségvetés, és ha készülnek hosszú távú tervek, kiszámítható pályák, amelyek nyilvánosak és vitathatóak, arról, hogy várhatóan egy-egy intézkedésnek milyenek a hosszú távú hatásai a költségvetés várható egyensúlyára. Aztán nagyon fontos mechanizmus, ami más országokban már működött, Magyarországon most, az új alkotmányban került megfogalmazásra, az adósságkorfát jogszabályi rögzítése. Ez fontos elv, jó, hogy

Magyarországon is van ilyen. Végül, a legfontosabb tanulság persze, amit mindannyiunknak le kell vonni, az az, hogy lehet bármilyen jogszabály, intézmény, mechanizmus, ha a józan ész felülírja a politikai haszonszerzés, a szavazatmaximalizálás, a rövid távú gondolkodás. Akkor Magyarország újra és újra beleeshet abba a csapdába, amibe az elmúlt 30 évben újra és újra beleesett. Ezért az, hogy Magyarország polgárai és Magyarország vezető politikusai, mindenkori politikusai megértsék ennek a válságnak a tanulságait, nagyon fontos, és ebből a szempontból ennek a bizottságnak a munkája üdvözlendő. Köszönöm szépen.

Kérdések, vélemények

ELNÖK: Köszönöm szépen, miniszterelnök úr az iménti mondatait. A bizottság tagjait kérdezem meg ezek után, hogyan látják ők az elhangzottakat, illetve azokat a folyamatokat, amelyeket az elmúlt időszakban ezen bizottság keretében is értékeltünk. Szijjártó Péter képviselő úr kért szót. Parancsoljon, képviselő úr!

SZIJJÁRTÓ PÉTER (Fidesz): Köszönöm a szót. Tisztelt Elnök Úr! Tisztelt Miniszterelnök Úr! Tisztelt Képviselőtársaim! Köszönjük szépen a bevezetést, igazán részletes összefoglalója volt ez a 2009-2010-es, de az azt megelőző időszaknak is. Ezt annál is inkább fogadtuk örömmel, mivel a bizottságnak az a feladata, hogy a 2002-2010. közötti időszakban vizsgálja az államadósság alakulásának, illetve növekedésének okait.

Miniszterelnök úr, azt kell mondjam, hogy az eddigi meghallgatások egy „Bermuda-háromszöget” kezdenek el képezni, mert hogy az államadósság kialakulásának rejtélye legalább olyan mértékű, mint a Bermuda-háromszögben eltűnt közlekedési eszközöké. Ugyanis a helyzet az, hogy az eddig meghallgatott pénzügyminiszterek, illetve miniszterelnök előadásából, illetve meghallgatásából az még egészen pontosan nem derült ki, hogy 2002 és 2010 között melyik volt az a pillanat, amikor egyszer csak, valamilyen láthatatlan oknál fogva az államadósság drámai mértékben megemelkedett. Mert azért van két szám, ami tény. 2002-ben a GDP 53 százaléka volt az államadósság Magyarországon, 2010-ben pedig a GDP 82 százaléka. Erre mondhatjuk, hogy ez egy 29 százalékos növekedés, ami nem igaz, mert ez a 29 százalékpontos növekedés, ha a két arányt nézzük, akkor több mint 50 százalékos emelkedése az államadósságnak. Ha forintosítva akarom kifejezni, akkor 8 ezer milliárd forintról 20 ezer milliárd forintra nőtt az államadósság 8 év alatt, ami testvérek között is 2,5-szeres növekedés. Ráadásul a belső szerkezete is úgy alakult át, hogy az a lehető legkedvezőtlenebb legyen Magyarország számára.

Tehát valami oka ennek mégis csak van: 8 év, 50 százalékos államadósság-növekedés. Nyolc év alatt tehát 2,5-szeresére növekedett az államadósság. Amikor a pénzügyminisztereket hallgattuk meg, akkor az ön kormányának pénzügyminisztere előtt meghallgatott miniszterek mindig az egyel utánuk következő időszakra mutogattak, hogy igazából a hibák ott történtek. Az ön minisztere nem volt ebben a szerencsés helyzetben, mert időrendben ő volt az utolsó miniszter ebben az időszakban, ezért ő a visszafelé való hivatkozást választotta. Azt gondolom, a bizottság értékeléséből is az derült ki, hogy a meghallgatott pénzügyminiszterek közül talán Oszkó Péter volt az, aki a leghitelesebben vagy talán a valósághoz legközelebben értékelté egyébként az elmúlt 8 esztendő eseményeit.

De mégis, miniszterelnök úr, azt meg kell kérdezzem öntől, hogy akkor hogyan látja, ha 8 év alatt egy országban 2,5-szeresére nő az államadósság mértéke, azt milyen okokkal lehet magyarázni. Konkrétan a 2002 és 2010 közötti időszakra. Mert önnek abban igaza van, hogy 2008-tól kezdve a nemzetközi gazdaságnak komoly kihívásokkal kellett szembenéznie. De szerintem megint egy felesleges zárójeles részt nyitna, ha azt kezdenénk el vitatni, hogy erre miért nem sikerült felkészülnie akkor a kormánynak. És miért volt az, hogy amikor a Fidesz gazdaságpolitikusai a közelgő válságra és világgazdasági kihívásokra hívták föl a

figyelmet a parlamentben, akkor a kormány képviselői a válság apostolaiként aposztrofálták őket, és azt hajtogatták, hogy minden rendben van, csak a világgazdasági válság oldalszele fogja elérni Európát, Magyarországot pedig végképp nem. Ezt rendkívül súlyos hibának tartom a gazdaságpolitika akkori irányítótól. De mindezzel együtt a 2008 előtti időszakra a nemzetközi válság miatti államadósság-növekedés nyilvánvalóan nem tartható álláspont. És ön is volt szíves itt mondani, hogy gyakorlatilag a legnagyobb mértékű államadósság-növekedés a 2009-ig tartó időszakban történt. Na most, ha ez így van, azt világgazdasági okokkal nem lehet magyarázni az államadósság drámai mértékű emelkedésének legnagyobb hányadát. Akkor viszont arra kell következtetni, hogy hibás gazdaságpolitikai döntések miatt emelkedett az államadósság, a hibás gazdaságpolitikai döntések mozgatórugói között pedig a rossz és jó indulatú verziók mentén egyszerű hibákat vagy esetleg a közérdek helyett a magánérdek érvényesülését vehetjük számba.

Másrészt, miniszterelnök úr, az ön pénzügyminisztere, Oszkó Péter itt, a bizottságban azt mondta nekünk, hogy ha az Orbán-kormány nehéz helyzetben vette át az országot, akkor azt gondolja, hogy az ön kormánya még nehezebb helyzetben vehette át az ország irányítását. Ha a miniszter úrnak ez az állítása igaz, akkor azt szeretném kérdezni öntől, hogy ön mint az ön kormányát megelőző kormány gazdasági minisztere hogyan vélekedik erről. Igaz-e ez, hogy az ön kormánya nagyon nehéz állapotban vette át az országot? Ha ez így van, akkor, azt gondolom, gazdasági miniszterként, a kormány egyik legerősebb tagjaként nyilvánvalóan van arra rálátása, hogy ez miért történhetett így, és miért adhatta Oszkó Péter ezt az értékelést nekünk. Miniszterelnök úr, hogy az államadósság tünet vagy ok, szerintem mind a kettő igaz. És nagyjából ebben az időrendi sorrendben. Az államadósság drámai emelkedése nyilvánvalóan tünete egy rossz gazdaságpolitikának, nyilvánvalóan tünete az ország rossz helyzetének, ugyanakkor, azt gondolom, ez egy idő után átfordul okká, az ország kiszolgáltatottságának és rendkívül nehéz gazdasági helyzetének oka lesz.

Tehát az, hogy jelenleg a kormány háborúban áll az államadóssággal, szerintem helyes álláspont, helyes politika. Az államadósság jelenti ma Magyarország legnagyobb problémáját. Éppen ezért lenne érdekes, ha miniszterelnök úr néhány szót ejtene arról, hogy miben látja a kormányát megelőző időszakban vajon mi lehetett az oka annak, hogy majdnem 80 százalékos államadóssági szinten kellett önnek átvenni az ország kormányzását. Várom megtisztelő válaszát.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Valamennyi képviselőtársam jelezte, hogy kérdése lenne. Mielőtt megadnám a szót, ha megengedik, nekem is van egy-két kérdésem. Kapcsolódva Szijjártó képviselő úr kérdéséhez, a megelőző kormányban is miniszteri posztot töltött be. Akkor már megvolt a lehetősége, feltételezem én, hogy szóljon, rossz irányba mennek a folyamatok. Nem tudom, hogyan szólította az akkori miniszterelnököt, hogy miniszterelnök úr, Feri, baj van, valamit tenni kellene. Az ön megítélése szerint ezt megfogadták, nem fogadták meg, nem reagáltak rá, ha ez egyáltalán bekövetkezett. Mert abból, amit ön elmondott, úgy tűnik számomra, hogy ön már hosszú időtávra visszamenőleg látta, hogy a folyamatok nem egészséges irányba folynak. Tehát feltételezem, hogy ön már előtte is jelezte, hogy itt változtatni kell.

Ezért is érdekes kérdés lehet számunkra, hogy miért ön lett a miniszterelnök 2009. április 14-én. Miért önt jelölték miniszterelnöknek? Hiszen tudjuk jól, hogy legalább 20 név fölmerült akkor ebben a jelölési folyamatban. Miért önt választották? Miért önt tartották abban az időszakban, az ön megítélése szerint, a legalkalmasabbnak arra, hogy a miniszterelnöki posztot betöltse?

Említette azt, hogy 3,9 százalékos volt a költségvetési hiány 2009-re, és 2010 vonatkozásában is hasonló mértékben alakult. Egy kicsit az önkormányzatok avatkoztak közbe. Tegnap volt a főbizottság ülése, ahol Matolcsy miniszter úr elmondta, hogy egyébként

7 százalék lett volna a költségvetési hiány, ha nem történik 2010-ben beavatkozás a gazdaságpolitikába, a különadók, a magán-nyugdíjpénztári befizetések eltérítése nélkül. Nos, ez a két kijelentés éles ellentétben van egymással. Gondolom, ön is érzi ezt. Már csak azért is érdekes a kérdés, mert éppen az Állami Számvevőszék írta azt le, hogy mind a 2010-es évre megtervezett költségvetési számoknál, mind pedig annak a jelentésnek az esetében, amit le kellett tenni 15 nappal a kormányváltás előtt az ön kormányának a következő kormány számára, hogy a valóság és a leírt számok között nincs köszönő viszony. Tehát éles ellentét van a között, amit megterveztek a költségvetésben és aközött, ami 2010-ben tényleges folyamatként megfigyelhető. Matolcsy miniszter úr szavai is ezt erősítették tegnap, hogy ha nincs beavatkozás, akkor 7 százalék körül állt volna meg a 2010-es költségvetési hiány. Ezt szándékosan számolták így, vagy valamilyen hiba következett be, ne adj' isten, nem voltak megfelelő információk birtokában? Mi volt az oka annak, hogy ennyire eltért a 2010-es szám az önök által tervezettől?

Ez azért is érdekes, mert látszik az, hogy az adóbevételekben eléggé mellé lóttek, mert társasági és a személyi jövedelemadó tekintetében is majdnem 200 milliárddal kevesebb folyt be, mint amit 2010-re megterveztek a költségvetésbe. Azért ekkorát tévedni eléggé nagy hibának tekinthető. És akkor finoman fogalmaztam.

Azt is érdekes kérdés, hogy ön azt mondja, hogy az Európai Unióval összehasonlítva az eladósodottságunk a ciklus végére equalizálódott, de éppen ön mondta azt is, a Japán példát hozva, hogy másképp kell értékelni a japán és a magyar államadósság viszonyát a belső megtakarításokhoz. Ez lehet egy összehasonlítási alap, de nem igazán a valóságnak megfelelő, ha mi most olyan országokkal hasonlítjuk össze magunkat, ahol magas államadósság van. Itt szerintem egy éles választóvonalat kell húznunk.

A közmunkaprogramot is említette. Azt láttuk 2010-ben is, hogy körülbelül felére vagy még annyira sem volt megtervezve a költségvetésben a közmunkaprogramra fordítható összeg. Körülbelül 50 milliárd forint volt a költségvetésben, és 128 milliárd körül lett a vége 2010 végére. Mi volt az oka ennek a becslési pontatlanságnak? Bár ezt elég nehéz becslési pontatlanságnak nevezni, amikor több mint duplájára nőtt ezen kifizetések összege.

Az önkormányzati szigorítást is említette. Valóban tény, hogy előbb 120 milliárdos megszorítást terveztek, utána valamivel kevesebbet hoztak enne a szférának, és végén azt mondta, hogy azért az önkormányzati szféra volt a ludas abban, hogy ez a 3,8 százalékos hiány 2010 végére nem teljesült. Úgy gondolom, reálisabban kell értékelni az önkormányzati szféra hozzájárulását az eladósodottsághoz, hiszen tudjuk, hogy összintén körülbelül 5 százaléka az államadósságnak, amit ez a szféra képvisel. Tehát, ha bekövetkezik egy nagyon drasztikus, nagyon jelentős folyamat, hiszen 2006-tól ez figyelhető meg, akkor rájuk kenni azt, hogy az eladósodottság növekedett, úgy gondolom, nem feltétlenül elegáns.

Talán még egy dologra reflektálnék, ha megengedi. Említette a devizaeladósodottságot, és hogy érezték és látták, milyen nagy problémát jelent ez. Ennek ellenére éppen az ön miniszterelnöksége idején növekedett meg drasztikus mértékben a devizaeladósodottság a vállalati és a magánszférában, akkoriban érte el a 45 százalékot, egy év alatt csaknem 8 százalékponttal növekedett a forint/deviza arányon belül a deviza aránya. Ha ezt látták, akkor miért nem léptek föl ez ellen a folyamat ellen? Miért nem tettek ellene hatásos lépéseket? Hiszen az ön ideje alatt ugrott meg a legdrasztikusabb mértékben. Kíváncsi lennék, hogyan próbálták ezt kezelni, és miért nem sikerült.

Elnézést, hogy egy kicsit sok kérdést tettem föl, és még képviselőtársaim is jelezték, hogy szólni kívánnak, ezért azt javasolnám, hogy most várjuk meg a válaszokat, és utána megadnám a szót további kérdésekre. Miniszterelnök úr, parancsoljon!

Bajnai Gordon válasza

BAJNAI GORDON, volt miniszterelnök: Köszönöm szépen a kérdéseiket. Hadd kezdjem néhány pontosítással, ahol én a tényeket is máshogy tudom, ezért érdemes pontosítani. Az egyik a közmunkaprogram, ahol egyszerűen más számok birtokában vagyok. A 2010-es költségvetésben emlékeim szerint 117 milliárd forint szerepelt az Út a munkához programhoz kapcsolódóan. Ennek döntő többségét a hazai költségvetés, kisebb részét pedig európai uniós források tették ki. A 117 milliárd forint közel van ahhoz a számhoz, amit ön teljesülésként mondott. Az igaz, hogy amikor a minket követő kormány hivatalba lépett, akkor tudomásom szerint jelentősen visszafogta év közben a közmunkára fordítható pénzek arányát, az idei költségvetésben pedig, megint fejből mondom, és nem ismerem már olyan részletesen, mint az általunk benyújtottat, de úgy emlékszem, hogy körülbelül a fele szerepel ennek az összegnek. Az idei évre valóban feleződött a közmunkára szánt pénz aránya az előző évhez képest. A Bajnai-kormány 117 milliárd forinttal tervezte a közmunkaprogramokat. Tehát itt egy ténybeli különbség van közöttünk, azt hiszem, ez visszakereshető. Éppen ezért a kérdésre így nem tudok válaszolni, azt gondolom, hogy ez nyilván összefügg azzal, hogy az általam vezetett kormány idején szándékosan és tudatosan törekedtünk arra, hogy azok, akik munkanélkülivé válnak vagy tartósan munkanélküliek, azok is valamilyen lehetőséghez jussanak, hogy a jövedelmüket kiegészíthessék. Ezért összességében 100 ezer körüli ember dolgozott a közmunkaprogramokban, amikor mi ezt, még egyszer mondom, 117 milliárd forinttal tervezve vittük abban az évben.

A másik ilyen pontosítás, amit meg kell tennem, a deviza alapú adósságok aránya az összáadósságon belül valóban növekedhetett az általam vezetett kormány időszaka alatt, de ez nem igaz a magánszektor adósságára. Sőt, mi magunk tettünk olyan lépéseket, részben szabályozói, részben parlamenti lépéseket, amelyekkel a deviza alapú magánhitelek folyósítását jelentősen megszigorítottuk. Meg nem tiltottuk, mint ahogy, úgy tudom, később a jelenlegi kormány ezt megtette, és most éppen újabb finomításra készül, ahogy tegnap olvastam. Meg nem tiltottuk, de lényegében olyan szabályokat írtunk elő a bankok és a bankok ügyfelei számára, amely lehetetlenné tette azt, hogy valaki, akinek nincs bőségesen fedezete az árfolyamkockázatok fedezésére a jövedelméből, az deviza alapú hitelhez jusson. Ezt a szabályozást a Nemzeti Bankkal egyetértésben hoztuk, és az egyébként is alacsony banki hajlandóság mellett is a jövőbeni lehetőségét is lefékeztük annak, hogy folytatódjon a deviza alapú eladósodás a lakosság körében. Azt hiszem, ebből a szempontból képviselő úr információi nem pontosak.

A deviza alapú adósság a teljes államadósságon belül azért növekedett, mert az IMF-től és az Európai Uniótól felvett hiteleket euróban hívtuk le. És ahogy mondtam, ezzel a bruttó adósság nagyobb mértékben növekedett, hiszen ennek a lehívott pénznek kezdetben 5, majd több mint 3 milliárd eurónyi része devizabetét formájában került a Nemzeti Banknál elhelyezésre, és maga a Nemzeti Bank is hívott le saját tartalékainak erősítésére 1,5 milliárd körüli eurót. Tehát a devizaadósság arányának növekedése nem a magánszektorban vagy a lakosságnál következett be, sőt, ott kifejezetten elfékeztük ezt, tanulva az előző időszak problémáiból. Ez a két dolog volt, amit szerettem volna pontosítani, mert azt hiszem, itt ténybelileg is másként látjuk a dolgokat.

Ha már elnök úr kérdéseinél tartok, szembeállítja a Matolcsy úr által múltban előre jelzett 7 százalékos várható hiányt a tavalyi évre azzal a 3,8 százalékos kötelezettségvállalással, amit a kormányom tett. Azt gondolom, hogy ebben valóban jó ideje egymásnak ellentmondó kommunikáció folyik. Egyébként a politikában elég gyakori, hogy amikor egy új kormány mindent végig kutat, akkor szándéka, hogy amit csak lehet, az előre kormány terhére számoljon el. Ezzel együtt azt gondolom, hogy a 7 százalékos hiánnyal való riogtatás nagyon súlyos károkat okozott már Magyarországnak annak idején, ahogy a devizahiteleseknek, munkavállalóknak is. Ha emlékeznek, az árfolyam tartósan legyengült,

illetve az a bizonyos adósságkockázati mutató, amely a mi kormányzati időszakunk végére 170 bázispontra csökkent a korábbi 600-ról, az tavaly év közben visszament egy időben akár 400 fölé is, és még most is 200 fölött van. Biztos vagyok benne, tudom, hogy a kormány minden elérhető számot figyelembe véve a lehető legreálisabban tervezte meg a tavalyi költségvetést, 3,8 százalékos hiányhoz képeztünk egy soha nem látott mértékű tartalékot, 210 milliárd forintot, ami korábban nem volt tapasztalható költségvetésben, éppen azért, mert láttuk, hogy nagyon nagy a bizonytalanság egy súlyos gazdasági visszaesés közepette. Majd, amikor év elején azt láttuk, hogy kockázat lehet a társaságiadó-bevételeknél, akkor ezt a tartalékot lényegében teljes egészében zároltuk éppen azért, hogy legyen fedezet az esetleges problémákra.

Amikor az átadás-átvétel megtörtént, minden adatot nyilvánosságra hoztunk az interneten, talán emlékeznek rá, az Pénzügyminisztérium honlapjára felkerült az államháztartás állapotának nagyon részletes bemutatása, és az az előrejelzés is szerepelt, hogy a költségvetésben mi egy 0,5-0,6 százaléknyi kockázatot látunk érdemben. Ez messze van attól a teljes számtól, amit ezek szerint miniszter úr tegnap is említett. Ennek a 0,5 százaléknyi hiánynak, ami durván 140 milliárd forintos kockázatot jelenthetett a költségvetésben, a kezelési módjára is javaslatot tett a Pénzügyminisztérium. Körülbelül ez lehetett az a hiánytöbblet, amit kezelni kellett. Azt is el kell mondanom, hogy a költségvetési hiány nem olyan, mint a totószelvény, amit novemberben kitöltünk, és egy év múlva, decemberben megnézzük, hogy nyertünk-e vagy sem. A költségvetési hiány egy nagyon aktív, folyamatos menedzsmentet, kezelést igényel a kormányzat részéről. Így tettünk 2009-ben is, amikor egy eredetileg +1 százalék környékére tervezett gazdasági növekedésből -6,2 százalék lett, folyamatosan igazítottuk hozzá a kiadásokat azért, hogy tartani tudjuk.

Azt is fontos elmondani, hogy a tavalyi hiány alakulásába vagy kockázataiba olyan intézkedések jelentős mértékben belejátszottak, amelyeket már az új kormány hozott meg. Hiszen amikor arra hivatkoznak, ahogy ön is az előbb, hogy a társaságiadó-bevételek jelentősen elmaradtak a tervezettől, akkor ennek az elmaradásnak több mint felét magyarázza az, hogy év közben a társasági nyereségadó kulcsát az 500 milliós szintig 10 százalékra csökkentették 19 százalékról. Ezzel kiengedtek egy csomó adóbevétel. A másik magyarázat pedig, hogy az adók egészét kellene nézni. Hiszen a válságadók bevezetésénél ezeket a különadókat leírhatóvá tették a társasági nyereségadó-alapból. Tehát itt is csökkent az önk bevétele, de más soron annak megjelent egy jelentős része. Ezt az összefüggést fontos, hogy mindenki lássa, aki ezt a vitát hallgatja, hiszen ez a társasági nyereségadó-kiesésnek egy jelentős részét magyarázza.

Voltak olyan más adóbevételi sorok, amelyek viszont túlteljesültek a tavalyi évben. Összességben tehát azt gondolom, hogy azzal a 0,6 százalék körüli kockázattal, amit a kormányzatunk előre jelzett, tartható volt a hiány. Jelentős lépések maradtak el kiadáscsökkentésben, amelyek a hiányt növelhették volna, és amelyek aztán különadókkal vagy más jogi rendszerbe való beavatkozással kerültek kiigazításra. Így tehát továbbra is azt gondolom, hogy a 2010. évi hiányt a kormány az adott körülmények közepette reálisan tervezte meg, a kockázatok, amelyeket láttunk, 0,6 százalék környékén voltak, amikor átadtuk, és ezek kezelési módjára a Pénzügyminisztérium akkor nyilvános módon javaslatot is tett a kormánynak.

Az önkormányzatok szigorítása. Tudom, hogy több polgármester is ül önök között, és tudom, hogy ezt önök ugyanúgy megszenvedték, ahogy az ország más területein nagyon súlyos elvonásokat éltek meg az ország polgárai és intézményei. Százhusz milliárddal indultunk a költségvetési tárgyaláskor, de végül 70-80 milliárd lett a 2010-es évre az a megtakarítás, amit az önkormányzati szektoron értünk el, miközben mondjuk a közsférában 140 milliárdot kellett megtakarítani ugyanebben az évben. Azt gondolom, hogy az azóta bekövetkezett események, az a tény, hogy ahogy láttam most a Széll Kálmán-tervben is

körülbelül 120 milliárdos újabb megtakarítás szerepel az önkormányzatoknál, ez azt jelenti, hogy valószínűleg ez egy kényszerű kiigazítási folyamat az önkormányzati gazdálkodásban, miközben egyetértek mindenkivel, aki azt mondja, és önkormányzati miniszterként ezt magam is sokszor elmondtam, hogy a feladatokat és a kiadásokat egymáshoz kell igazítani. Az a gyakorlat, ami az önkormányzatok nyakába úgy varr újabb feladatot, hogy közben nem tesz hozzá kiadástöbbletet, az nem fair. Az valószínűleg az önkormányzati szolgáltatások minőségének romlásához vezet. Ez egy hosszú-hosszú évek óta húzódnó folyamat.

Magam önkormányzati miniszterként 2007-ben javaslatot tettem többször az önkormányzati rendszer reformjára, az önkormányzatok egyeztető fórumán erről hosszan tárgyaltunk. A kormány többször próbálkozott a parlamentben a kétharmados önkormányzati törvények módosításával azért, hogy alakítani lehessen ezen a rendszeren, hogy egyensúly lehessen. Ez akkor elbukott a kétharmad hiányában. Az önkormányzatok eladósodására vonatkozóan még önkormányzati miniszterként a pénzügyminiszterrel közösen nyújtottam be javaslatot a kormánynak, majd a parlamentnek, ami az önkormányzati törvény módosításával az önkormányzatok eladósodásának limitjét világosabban és szigorúbban szabályozta volna. Úgy, ahogy most végül az új kormány, az új parlament az alkotmány kapcsán ezt egyébként szabályozta. Tehát volt ilyen törekvésünk. Akkor ehhez a kétharmad ellenzéki tárgyalókészség vagy támogatás híján nem volt meg, de szándék volt rá. Visszakereshetik azokat a javaslatokat, amelyeket a parlamenthez nyújtottunk be ebben a vonatkozásban.

Mindazonáltal eszem ágában sincs az önkormányzatokra kenni a 2009-es hiányt vagy eladósodást. Egyszerűen tényként szögeztem le, hogy az év végén előre jelzett és szeptemberre kialakult hiányszám közötti különbség döntő részét az önkormányzatok vártnál nagyobb költsége okozta, de ez valójában picit az államháztartás egészéhez képest. Ezt nem vitattam, és nem kívánom az önkormányzatokat ezért kritizálni. Csak ez számszerű tény. Ugyanez történt, ha jól értem, most, 2010-ről 2011-re virradóan, már az új kormány költségvetésében.

Szijjártó úr is, ön is felvetette azt a kérdést, hogy az előző kormány tagjaként milyen befolyásom volt az eseményekre, illetve hogyan láttuk azt az időszakot. Azt, hogy önkormányzati miniszterként mit gondoltam az eladósodásról, azt hiszem, ezek a benyújtott törvényjavaslatok, többszöri megszólalásaim vagy reformjavaslataim, amelyek kétharmad híján nem kerültek elfogadásra, világosan mutatják. Gazdasági miniszter 2008 májusában lettem. 2008 szeptemberében dőlt össze a Lehman Brothers, tehát nagyon sok időm nem volt, hogy új kezdeményezéseket tegyek. Ezzel együtt 2008 júniusában, friss miniszterként világosan leírtam, hogy mit gondolok erről a dologról. Visszakereshető, a Figyelőben jelent meg egy hosszabb cikkben, mit kellene tenni ahhoz, hogy Magyarország ismét elinduljon a növekedés útján. Körülbelül azokat írtam le, ha visszakeresik, szívesen ajánlom figyelmükbe, amiket aztán miniszterelnökként véghez is vittem. Azt írtam le, és azt gondolom a mai napig, hogy Magyarország tartósan elmarad attól a pályától, amit befuthatna. Magyarország már évtizede elmarad a lehetőségeitől. 1995 és 2000 között haladt Magyarország azon a pályán, amivel a régió éllovasa volt. Azóta folyamatosan rossz politikai kompromisszumok viszik Magyarországot tévútra. Mindig fontosabb a szavazatok megszerzése, a hatalom megtartása vagy éppen megnyerése, mint az, hogy az ország hosszú távú érdekében hozzunk, rövid távon sokszor fájdalmas, de érdemi lépéseket. Ezt írtam le akkor, ezt képviseltem, ezért hoztam létre akkor a gazdasági egyeztető fórumot, ahol a gazdaság szereplőivel ezekről a reformjavaslatokról tárgyaltunk. Akkor indítottam egy bürokráciacsökkentő programot, ahol az Európai Unió módszertana szerint, ez egyébként 2009-re készült el, felmértük az összes bürokrácia jelentette költséget a gazdasági szféra számára.

Azt mondtam el ebben a cikkben, és azt mondtam el a másról elhíresült dobogókői kormányülésen is, hogy Magyarország csak akkor tud kitörni a mostani lemaradási csapdából, ha a munka becsületét helyreállítja, ha sokkal többen fognak ebben az országban dolgozni, és

ha az ország növekedésében érdekeltek aránya megnövekszik azok arányához képest, akik a szociális transferek fenntartásában érdekeltek. Azt gondolom, hogy az, amit önök egyébként mostanában képviselnek, a Széll Kálmán-tervben meghirdettek, irányában, elveiben hasonló célokat céloz meg. Azt kell mondanom, hogy ebben még vita sincs közöttünk, legfeljebb a megvalósítás módozataiban volt és van lényeges véleménykülönbség. Gazdasági miniszterként 2008 őszén aktívan bekapcsolódtam az IMF-fel folyó tárgyalásokba, és én dolgoztam ki azt a válságkezelő programot, amit a gazdasági csúcson, ha emlékeznek rá, volt egy ilyen fórum 2008 késő őszén, meghirdettünk, amely elemeiben már tartalmazta azt a kormányzati programot, amit miniszterelnökként, immáron a költségvetésre is kiterjedő felelősséggel, tudtam végigvinni. Korábban a felelőségem a gazdálkodó szférára vonatkozott, és azt gondolom, itt ma is tudom vállalni minden egyes lépésemet, amit akkor kezdeményeztem és megtettem.

Dancsó úrnak volt még egy kérdése, hogy miért lettem pont én a miniszterelnök. Erre csak a saját szempontomból tudnék válaszolni, de engem a parlament többsége választott meg, őket kellene megkérdezni, hogy egy egyhetes, nem lélekemelő keresés után mért jutottak végül hozzám. Én legfeljebb arra tudnék válaszolni, hogy miért vállaltam el. Akkor is elmondtam az első beszédemben, mert szeretem a hazámat, és azt gondoltam, azt érzékeltem, sőt, biztos voltam benne, hogy Magyarország, a hazám az összeomlás szélére került gazdaságilag a gazdasági világválságban, és szükség van arra, hogy valaki, összefogva egy csapatot és végigvívva egy nagyon kemény és fájdalmas programot, nem népszerűséget hajhászva, hanem odaállva a dolgok nehezebbik végéhez, megpróbálja ebből a helyzetből Magyarországot kivezetni. Azt gondoltam, van elképzelésem arról, hogy mi ez a program, mit lehet tenni azért, hogy Magyarország helyreállítsa a bizalmat, és újra növekedési pályára állhasson. Volt elképzelésem, láttam, hogy egy év alatt körülbelül mit lehet megcsinálni, és volt bennem egy erős optimizmus is arra, hogy ez végig tud menni a parlamenten, ehhez kellett optimizmus, ezért vállaltam el ezt a feladatot. És ha azt kérdezte volna, hogy megbántam-e, akkor azt válaszolom, hogy nem. Egy percig sem bántam meg. Azt gondolom, amire vállalkoztunk, elvégeztük, és Magyarországot lényegesen jobb helyzetben adtuk át, mint ahogy átvettük.

Szijjártó úr első kérdése az volt, hogyan szaladt el az államadósság, illetve implicit módon, a Bermuda-háromszögre való hivatkozással arra is rákérdezett, hogy hová tűnhetett el ez a pénz, amit Magyarország felvett. Erre elég világos válaszok és elemzések vannak, én olvastam néhányat. Fontos világossá tenni, hogy 2006 előtt én magam is újságolvasóként, közgazdászként, vállalatvezetőként követtem ezeket a folyamatokat, tehát nincs belső információm róla. De az, amit olvastam ezzel kapcsolatban, abból az látszik, hogy 53 százalékról 2006 végére 62 százalékra nőtt az államadósság. Az is egy jelentős növekmény, de a növekmény egy másik része már a világgazdasági válság küszöbén vagy annak hatására következett be. Van egy világos szám: 2001-től 2006-ig, mert a folyamat 2001-ben indult, nem 2002-ben ebből a szempontból, a társadalmi jóléti kiadások a GDP 26 százalékáról a 32 százalékot meghaladó mértékre nőttek. Tehát az egyik legnagyobb tétel a széles értelemben vett társadalmi jóléti transferek megemelkedése, amely nagyon jelentősen növekedett. Ez talán a legjelentősebb ok.

Ha még jelentős okot keres a bizottság, és ez a bizottság feladata, akkor jelentős tétel volt a 2000-es évek első felében a beruházások megnövekedése, az, amit némi leegyszerűsítéssel autópálya-beruházásoknak szoktak hívni. Lényegében Magyarország azt csinálta, hogy a 2000-es években előrehozta azokat az autópálya-beruházásokat, amelyeket a legtöbb hozzánk hasonló ország az uniós csatlakozás után, uniós pénzből valósít meg. Ennek hátránya és előnye is volt. Egyértelmű hátránya az, hogy ez is jelentősen belejátszott az államadósság elszaladásába. Előnye, hogy Magyarországon van a térségben a legfejlettebb logisztikai infrastruktúra, kiemelkedően, ami nyilvánvalóan döntő tényező. Amikor a

Mercedessel vagy az Audival, vagy az Opelrel kellett tárgyalnom, akkor meghatározó szempont volt az, hogy Magyarországon olyan infrastruktúra, logisztikai, közlekedési infrastruktúra van, amely nyugat-európai színvonalú, és ezen cégek idetelepülését segíti. Ez a beruházás tehát megtérülhet abban a versenyben, amely hosszú távon a tőkevonzásért zajlik a régióon belül. Ezzel együtt azt gondolom, ha nekem kellene ebben dönteni, vagy nekem kellett volna, akkor az államadósság ilyen mérvű elszaladása árán nem vállaltam volna ezt, hanem megvártam volna, amíg az európai uniós pénzek 2004-et követően, majd 2007-től nagyobb mértékben ideérnek, és akkor valósítottam volna meg ezeket a beruházásokat. Más eszközökkel próbáltam volna tőkét vonzani, például a bérköltségek csökkentésével. Ez tehát a 2006-ig terjedő időszak legnagyobb tétele: döntően a közszféra bér- és szociális kiadásai, általában a szociális kiadások, amelyek a legnagyobb részét magyarázzák az általam látott elemzések szerint. Utána pedig a beruházások, és vannak egyéb tételek is.

Szerepet játszik ebben az is egyébként, hogy bevételekről is mondtak le kormányok ebben az időszakban, ilyen például a minimálbér adómentessé tétele, ami jelentős kiesést okozott az államháztartásban, de más bevételről való lemondások is voltak. E kettőnek az egyenleg az, ami az adósság elszaladását a 2006 előtti időszakban magyarázza. Azt pedig már részletesen elmondtam számokkal, hogy az általam látott vagy felügyelet időszakban, tehát 2008 végétől 2010 közepéig hogyan, miért emelkedett az államadósság 66-ról 80 százalékra. Ebben döntően a válságjelenségek játszottak bele, és ez az eladósodásemelkedés jóval kisebb volt, mint az európai országok döntő többségéé. Lényegében azt lehet mondani, hogy az eladósodást a válságkezelő kormány megállította. Csökkenteni nem volt képes, de lényegében megállította a növekedését.

Azt hiszem, arra, hogy milyen helyzetet örökölt a kormány, részben válaszoltam a bevezetőmben, de visszatérek rá, hiszen képviselő úr kérdezte. Azt gondolom, Oszkó úr pontosan fogalmazott, amikor azt mondta, hogy valószínűleg 20 év alatt ez volt az a kormány, amely új kormányként a legnehezebb helyzetet örökölte. Nem új kormányként, de jelentős fordulatként talán a '95-ös úgynevezett Bokros-csomag, válságkezelő program volt még, amelynek ilyen válság körülményei között kellett új gazdaságpolitikát kezdenie. De az egy kormányzati időszakon belüli miniszterváltáskor következett be. Ha távlatokban nézzük azt a kérdést, amit képviselő úr felvetett, hogy hogyan alakult az államadósság, akkor a legradikálisabb adósságcsökkenés az egyébként sokat kárhoztatott, általam dicsért Bokros-csomag idején következett be Magyarországon, hiszen akkor 90 százalék körül volt Magyarország GDP-arányos államadóssága, és körülbelül 62 százalékra csökkent le '98 környékére. '98-tól 2002-ig pedig további 10 százalékponttal csökkent 53 százalék környékére, a kiindulópontra, amire képviselő úr emlékeztetett. Tehát a nagyon gyors csökkenés a Bokros-csomag után indult meg, a trend lassult, de nem változott meg 2002-ig, utána egy növekedésbe fordult az államadósság, és aztán egy nagyon nagy ugrást maga a válság hozott. Így lehet röviden szakaszolni. Még egy dolgot fontos elmondani. Ha a bizottság megnézi a teljes időszakot, az elmúlt 20 évet, akkor Magyarország egyébként a legnagyobb adóssággal fordult rá a rendszerváltásra. Magyarország eladósodása a rendszerváltáskor 73 százalékon volt, tehát a mai szint környékén, szemben mondjuk az akkori Csehszlovákiából.

Azt érdemes talán elmondanunk, mert gazdaságtörténetileg az is egy fontos elemzés tárgya lehet, hogy miért van az, hogy Magyarország újra és újra beleszalad ebbe a csapdába. Ez nem a rendszerváltással kezdődött. 1981-ben Magyarország azért csatlakozott az IMF-hez, talán van, aki emlékszik rá, mert akkor is egy devizaválságot éltünk meg. Olyan helyzet volt, gyerek voltam még, de hallottam a szüleimtől, hogy akkor devizaboltok voltak, ahol devizáért adtak minőségi árut Magyarországon, naponta kellett hogy beküldjék a bevételüket a Nemzeti Banknak azért, hogy Magyarország tudja fizetni az adósságát. Ezért csatlakozott már eleve az IMF-hez elsőként a KGST-országok közül Magyarország. Úgy tűnik, hogy rendszereken átívelő az a habitus, amit valahogy meg kellene törnünk, hogy Magyarország eladósodik,

aztán az utolsó pillanatban félrerántja a kormányt, de amikor egy kicsit kezd jobban futni a szekér, akkor újra és újra megint elbízta magát, és eladósodik. Ebben nagy felelőssége van a mindenkori kormánynak is, hogy ezt a rossz szokást Magyarország levetkőzze magáról.

Tünet vagy ok. Egyetértek képviselő úrral abban, hogy ez egy olyan tünet, ami ha elszabadul, akkor okkává válhat. Egy öngerjesztő spirállá, vagy önnön farkába harapó kígyóvá válhat az adósság, ha egy szinten túllép. A közgazdászok általában úgy becsülik nemzetközileg, hogy olyan 80-90 százalék körül van a GDP-hez viszonyítva az az államadósságszint, amit, ha egy ország elér vagy meghalad, akkor onnantól első jelként a gazdasági növekedése drámaian lassulni kezd, az állam hitelfelvétele kiszorítja a magánvállalkozásokat a piacról, ezért nem tudnak növekedni, nem tudnak hitelt fölvenni, mert az állam elszívja a pénzt. Egyre magasabb reálkamatot kell fizetni az államnak a nagyon magas adósságkockázata miatt. Ez áterhelődik a magánszférára is. Ők sem bírják azon a kamaton megfizetni a hiteleiket, és egy idő után egy ilyen adósságszint mellett azért kell újra és újra hiteleket felvenni egy államnak, hogy a korábbi hiteleit, illetve azok kamatát törlessze. Ez egy nagyon veszélyes folyamat, ezért kellett minden erővel megállítanunk Magyarország eladósodását, hiszen már olyan reálkamatokat fizettünk a válság kitörése után, amivel Magyarország belecsúszhatott ebbe a kilátástalan adósságcspdába, amiből aztán nincs kiút. Vannak országok Európában és a világban, akik már ebben a csapdában vergődnek, és nagyon nehezen tudnak kijönni belőle. Magyarországnál is nagyobb áldozatokat kell hozniuk, hogy kikerülhessenek ebből a helyzetből. Ebből a szempontból jó, hogy meg tudtuk állni ezen a lejtőn. Köszönöm.

További kérdések, észrevételek, vélemények

ELNÖK: Képviselő uraké a lehetőség. Lenhardt Balázs képviselő úr, parancsoljon!

DR. LENHARDT BALÁZS (Jobbik): Köszönöm szépen a szót. Nagyon érdekes ez a beszélgetés, sajnálom is, hogy az időkeret valamennyire gátat szab ennek. Itt jelzik, hogy nem, de valamennyire azért a téma is behatárolt. Mert szívesen megkérdezném a volt miniszterelnök úrtól, akinek az előadásából itt megtudtuk, hogy nagy hazafi, hogy milyen felelősséget érez a korábbi időszakban végzett munkájáért, mondjuk a Hajdú-Bét élén, amelynek tönkretételét követően több tucat magyar ember akasztotta föl magát. De tudom, hogy eltérnénk a tárgytól, mivel itt az államadósságról van szó.

Sok minden merült föl bennem, de két dologra szeretnék mindenképpen kitérni. Az egyik egy közgazdasági alapvetés Magyarország helyzeténél fogva. Miniszterelnök úr azt mondta, hogy Magyarországon a gazdasági növekedés kulcsa az export, ezért az ő kormánya ezt támogatta kiemelten. Kifejezetten említette, hogy a belső fogyasztás növelése nem jelent hosszú távon olyan megoldást, ami által Magyarország belső egyensúlya fenntartható lenne. Azért itt felhívnom rá a figyelmét, hogy sajnálatos módon az elmúlt 15 évben olyan duális szerkezetű magyar gazdaság alakult ki, amelynek két fő jellemzője van. Az egyik, hogy léteznek a külföldi érdekeltségű multinacionális cégek, amelyek bejöttek az országba jelentős adókedvezményekkel és közvetlen állami támogatásokkal, és ezek valóban nyereségesen működnek. Látjuk a sikerként említett Mercedes-gyárat és elsősorban német érdekeltségű beruházásokat, amelyek sikeresen tudnak termelni a külföldi exportpiacokra. Ezek a cégek viszont a nyereséget is kiviszik az országból, leginkább már adózás előtt, különböző transzferekkel megoldják, hogy ne vonatkozzon rájuk még a társaságiadó-kötelezettség nagy része sem. Ezzel szemben állnak nagy tömegben, s ezért beszélünk duális gazdaságról, a kis- és középvállalkozások, illetve az egyre kevesebb nagyobb vállalat, amelyek jelentős tőke- és forráshiánnyal küszködnek, és a válság végképp megrendítette pozícióikat. Ennek ellenére a

foglalkoztatás több mint 70 százalékát még mindig ők adják, tehát kulcsfontosságúak a magyar munkavállalók és az egész magyar gazdaság szempontjából.

A Jobbik álláspontja, hogy sokkal inkább őket kellene támogatni az EU-források igénybevételével is, amelyek lehívása nem volt túl sikeres a Bajnai-kormány időszakában sem. Azért is óriási jelentőségű ez, mert a náluk lecsapódó pénz sokkal inkább itt marad, és élénkíti a gazdaságot, multiplikátor hatása átszűrődik az egész magyar gazdaságba, nem csupán a munkavállalóknak kifizetett pénzek, hanem a cégeknél maradó haszon jelentős részének révén is.

A másik fontos felvetés, hogy beszélgettünk itt a Nemzetközi Valutaalap és az Európai Unió által biztosított hitelkeretről, amelynek szerződését nem Bajnai miniszterelnök írta alá, de azért ismeri a részleteit. Itt el is hangzott, hogy ennek jelentős részét az általános devizatartalékban, illetve az MNB-nél helyezték el. Itt a Jobbik mindig is a tiszta beszédet követelte, hogy a magyar állampolgárok ne csak a terheket legyenek kénytelenek viselni, ami ebből rájuk hárul, hanem tudják meg az okokat és a feltételeket is. Azóta azért kiderült, hogy ebből a 20 milliárd eurós hitelkeretből 3-4 milliárdot nem hívtunk le, és körülbelül 7-800 millió volt, amit az OTP-nek és az FHB-nek közvetlen, gyors mentőcsomagként kiadtak, amit az OTP már visszafizetett, és az FHB és nagyjából törlesztett, de náluk még kint van. Gyakorlatilag a többi rész, durván 15 milliárd euró a Magyar Nemzeti Bank devizatartalékába vándorolt. Ennek köszönhető, hogy a 2008-as 13 milliárd eurós szintről mostanra felkúszott 30 milliárd euró szint fölé, és ebből vásárolta meg a kormány a MOL részvénypaketjét is, ami stratégiai ágazat. De ha már erről szó került, akkor nagyon kíváncsi vagyok miniszterelnök úr álláspontjára is, hogy vajon mi teszi, mi tette ezt indokolttá. Kinek volt valójában érdeke, hogy egy ilyen tételben gyakorlatilag a pénzt úgy vegyük igénybe, hogy csak tartalékoljuk egy számlán, azután fizetjük a kamatokat, és lényegében nem is használjuk.

Itt hozzá is teszem, hogy hozzánk azok az információk jutottak el, és az újságban is olvasható gazdasági elemzőktől, hogy gyakorlatilag itt a külföldi befektetések tőkemegtérülését azonnali kivonását biztosítja egy nagyobb válság esetén ez a jelentős, az MNB-ben tárolt devizatartalék, hogy nekik meglegyen mindig az a gyors és azonnali menekülő kapu, amit ezáltal a magyar kormány közreműködésével az MNB biztosít a magyar adófizetők hozzájárulásából. Köszönöm.

ELNÖK: Babák Mihály képviselő úr a szó.

BABÁK MIHÁLY (Fidesz): Köszönöm, elnök úr, a szólás lehetőségét. Miniszterelnök Úr! Végtelenül örülök annak, hogy megfogalmazásában nyilvánvalóvá tette azt, hogy az államadósság megduplázódása nem 2008-ban keletkezett, nem a világgazdasági válságnak volt betudható, hanem 2008 már az összeomlás éve volt. Tudjuk, hogy a magyar állam akkor már nem kapott a piacon a hiány finanszírozására tőkét. Ennek múltja van, mégpedig az, hogy érzésem szerint az elmúlt 8 év alatt érdekes módon megduplázódott az államadósság. Ezzel kapcsolatban hadd kérdezzem meg, hogy mi az, amit személy szerint megtehetett volna ön, de nem tett meg a 2009-es és 2010-es költségvetésben, ami a költségvetés hiányát csökkentette volna. Reformokra, kiigazításokra gondolok elsősorban, mert ami történt, az tüneti kezelés volt, ezt ön is tudja, ami megszorításokon alapult. Tudomásom szerint ezt az IMF írta elő, tehát ön végrehajtó volt ebben a kérdésben. Mit tehetett volna tehát ön személy szerint a magyar költségvetésben, hogy az államadósság, a hiány csökkenjen?

A fejlesztési és gazdasági ügyekért felelős miniszterként nem érez-e felelősséget az uniós pályázatok indításáért, a szerződéskötésekért? Ezek ugyanis késtek. Én magam is kérdeztem önt több ízben a parlament nyilvánossága előtt, hiszen a gazdaság élénkítéséhez jelentős mértékben hozzájárulhatott volna az uniós források piacra kerülése, de ez késedelmet

szenvedett, és úgy gondolom, ez is negatív hatással volt a gazdaság amúgy is súlyos állapotára. Nyilvánvaló az is, hogy ez a hiányt növelte. Ön többször mondta azt a 2010. évi költségvetésről, hogy kőbe vésett. Itt megkérdezték kollégáim, képviselőtársaim, hogy ez a hiány mégis duplájára emelkedett. Ön szerint reálisan tervezték meg a hiányt? Azért kérdezek vissza még egyszer, mert próbált erre válaszolni, csak engem nem nyugtatott meg. Vagy milyen tankcsapdák voltak, amelyekről esetleg csak vélelme volt a 2010. évi költségvetést illetően?

Azt is meg kell öntől kérdezniem, hogy mint volt gazdasági miniszter és miniszterelnök, helyesnek vélte-e a PPP-t, annak széles elterjedését a közoktatásban. A szakmai véleménye önnek erről negatív volt akkor, mekkora volt a koalíciós nyomás arra vonatkozóan, hogy ilyen költséges megoldást válasszon. Gyakorlatilag az a kérdésem, hogy milyen drága volt a koalíció e tekintetben.

Ön említett politikai kompromisszumokat, de nem fejtette ki. Milyen politikai kompromisszumok járultak hozzá ahhoz, hogy az államadósság növekedjen? Említette ön ennek kapcsán a kétharmados törvényeket. Úgy tudom, nem volt jelentős számú kétharmados törvény, amit ne szavaztak volna meg. Úgy gondolom, és kérem, fejtse ki véleményét, hogy a feles törvényekhez nem volt meg az önök kormányzati ereje, kevés volt sok tekintetben, hogy a szükséges lépéseket megtegyék. A koalíció mennyiben támogatta az ön által bevezetett megszorító intézkedéseket?

Ön a kormány tagjaként, később miniszterelnökként a nyugdíjrendszer átalakításával kapcsolatban, amikor is fölpörgették a kötelező magánnyugdíjpénztárba kiáramló forrásokat, nem véli úgy, hogy felelőtlen intézkedés volt az államadósság növekedését illetően? Tudniillik úgy gondolom, hogy ez a hiányt jelentősen növelte, és ezt megtehetette volna. Személy szerint az ön véleményét kérem, hiszen a 2010-es költségvetés tájkán és 2009-ben is kiharadt az ön szükségesnek mondott intézkedései közül.

A lakáshitelek tekintetében ön említett egy-két kormányzati intézkedést, amelyek gyakorlatilag a lakáshiteleket nem segítették, csak stoppolta az állapotot, a további eladósodás lehetőségeit szűkítette. Nem kellett volna többet tenni a lakáshitelek megsegítése érdekében, mint amennyit tettek?

Az önkormányzatok eladósodottsága az ön kormányzása, miniszterelnöksége alatt is növekedett. De az önkormányzatok eladósodása 5 százalék környékén van. Nem gondolja, hogy ez az 1200 milliárd, amit önök 8 év alatt kivontak az önkormányzati szférából, nem volt jelentős összeg? Ez nem járult hozzá az államadósság és a hiány növekedéséhez? Inkább az államadóssághoz, mert azt hiszem, szakmailag ez helyesebb.

A következő kérdésem, hogy kit terhel a felelősség. Ugyanis önnek is kell mondania e tekintetben valamit, hiszen kormánytag volt, később pedig miniszterelnök. Kit terhel a felelősség az elmúlt 8 év alatt az államadósság megduplázását illetően? Ezt a felelősséget föl kell bontani évekre és felelősökre. Többen voltak. Kit milyen mértékben tart felelősnek? Hiszen a konklúziót nekünk is le kell majd vonnunk. Köszönöm megtisztelő figyelmüket, köszönöm a kérdés lehetőségét.

ELNÖK: Köszönöm, képviselő úr. Balla György képviselő úr!

BABÁK MIHÁLY (Fidesz): Köszönöm szépen. Tisztelt Miniszterelnök Úr! Tisztelt Elnök Úr! Van jó néhány dolog, amiben egyetértünk, miniszterelnök úr, és van jó néhány, amiben különböző véleményen vagyunk. Az egyik dolog, amiben 100 százalékig egyetértünk, az az a mondat, hogy Magyarország nem 2008-ban került válságba. Magyarország szerintem is 2002 után került válságba.

Nézzük azokat a kérdéseket, amelyekben azért van némi vitánk. Először is a 2010-es költségvetési év. Nyilván nem azt akarom vitatni, hogy önök jó néhány megszorító

intézkedést hoztak annak érdekében, hogy az államadósság ne növekedjen olyan mértékben tovább, mint korábban. De azért az ön által elmondottakban van jó néhány, szerintem legalábbis könnyen belátható logikai bukfenc, ami a 2010-es év 3,8 százalékos államháztartási hiányáról szól. Azt azért ön sem állíthatja, hogy az ön után következő kormány, tehát a polgári kormány intézkedései nem javítottak az egyensúlyon. Márpedig, ha javítottak az egyensúlyon, és mégis magasabb lett a hiány, akkor nyilvánvaló, hogy az önök által tervezett költségvetés nem volt tartható azon a szinten. A mértéken lehet vitatkozni, de hogy nem 3,8 százalékra teljesült volna, azt gondolom, teljesen nyilvánvaló.

Az is nyilvánvaló, hogy mi ennek az alapvető oka. Itt, amikor ezt boncolgatom, valószínűleg egy kicsit össze fog keveredni bennem az az egy év, amit miniszterelnökként töltött el és a korábbi időszak. Önkormányzatok. Többször elhangzott, hogy a hiány növekedésének egyik oka az, hogy az önkormányzati adósságállomány jelentősen megnőtt már 2009-ben és 2010-ben is. Ön el is mondta, hogy önkormányzati miniszterként tervezett olyan törvényeket, amelyeket az önkormányzati adósságot mérsékeltek volna, kordában tartották volna. De nem volt kétharmada. Csakhogy, miniszterelnök úr, az önkormányzatok feladatai, amelyek államilag kötelező feladatok, azok egyike sem kétharmados törvényben szabályozott. Sem az oktatás, sem az egészségügy, sem a szociálpolitika, sem a városüzemeltetés. Tehát számos olyan intézkedést hozhattak volna az ágazati törvények kapcsán, amelyek az önkormányzatok kiadásait mérséklék, vagy azokat a forrásokhoz igazítják. Ezzel szemben nem tettek mást, mint hogy folyamatosan eltérítették a forrásokat, folyamatosan kötelezően végrehajtandó feladatokat adtak az önkormányzatoknak, amit értelemszerűen egy idő után csak és kizárólag működési hitelből tudtak finanszírozni. És közben ön volt az önkormányzati miniszter.

Azt kell mondjam, hogy önnek nem sikerült azt a feladatot végrehajtania a saját kormányán belül, hogy a saját ágazatát olyan helyzetbe hozza, amivel az államilag rátestált feladatokat megfelelő módon, eladósodottság nélkül el tudja végezni. Ez a fajta kötelezettsége, miniszterelnök úr, sikertelen volt. És hozzáteszem azt is, hogy ebben az időszakban ön fejlesztési ügyekkel is foglalkozó miniszter volt, és az is nyilvánvaló volt, hogy ha már a működéshez az önkormányzatoknak hitelt kell fölvenni, akkor a fejlesztések jó részéhez is hitelt kell fölvenni. Ez önmagában a fejlesztések ügyében még nem is lenne akkora probléma, de nyilvánvaló, hogy annak a fajta a kormányzati működésnek, és nem a kétharmad hiányának következménye az önkormányzatok eladósodottsága. Azt örömmel üdvözlöm, hogy ön is úgy érzi, hogy a kétharmadot azért adták a választók a mostani kormánynak, hogy éljen vele. Ezt tesszük is.

2010-ről még néhány dolgot. A 2010-es évben a 120 milliárd helyett 70-80 milliárdra becsült önkormányzati megszorítás olyan időszakban érte az önkormányzatokat, amikor önnek pontosan és világosan kellett látnia, hiszen az önkormányzatokkal foglalkozott, hogy ez nem jelent valós megtakarítást. Ezt azt jelentette, hogy arrább tették a lukat. Ez egy tipikusan látszatintézkedés volt. Nem az állam vette föl a hitelt, hanem az önkormányzatok. És szerintem önök ezt egészen pontosan tudták. Ha másból nem, már a 2009-es év adataiból ezt világosan láthatták volna.

Hasonló a közösségi közlekedés is. Értem, hogy 40 milliárdos megszorítás volt a MÁV-nál, de semmilyen intézkedést nem hoztak, ami ennek a 40 milliárdnak a kigazdálkodását lehetővé tette volna. Mert az, hogy néhány szárnyat megpróbálunk bezárni, ami 1-2 milliárd forintról szólt, nyilvánvalóan nem egy 40 milliárdos megszorítás ellentételezése. Tehát amikor a költségvetési hiányról van szó, arra szeretnék célozni, hogy papíron természetesen stimmeltek ezek a számok, már ez sem kis dolog egyébként, csak azok a folyamatok nem lettek hozzáigazítva, amelyek alapján ezeket a számokat be lehetett volna tartani.

Másik megjegyzésem a 2006-os időszakra vonatkozik. Azt gondolom, hogy Oszkó Péterrel, akit nagyon kiváló szakembernek gondol, nyilván ezért tette meg pénzügyminiszternek, ellentmondás van önök között. Nyilván, ha miniszterelnök úr olvasta a jegyzőkönyveket, akkor erre föl is figyelhetett. Ön akkor már a Gyurcsány-kormány tagja volt, és most azt mondta, hogy a 2006-os intézkedések fontos és jó intézkedések voltak. Oszkó Péter pedig nagyjából úgy fogalmazott, hogy 2006-ban semmi nem történt, ami Magyarországon segített volna, a magyar gazdaságon segített volna. Azt kell mondjam, sajnos úgy érzem, hogy Oszkó Péter úrnak van ebben a kérdésben igaza.

Válaszolt arra a kérdésre, hogy hová tűnt a pénz. Jóléti kiadásokra. Ez volt az egyik ok, ha jól figyeltem. Ha ezt lefordítjuk magyarra, akkor szerintem nagyjából a száznapos program környékén kapizsgálunk. Itt megint azt kell mondjam, hogy nem velem van vitája. Nem olyan régen hallgattuk meg Medgyessy Péter miniszterelnök urat, aki elmondta, hogy amikor ő átadta a kormányzást, akkor nőtt ugyan az államadósság, 53-ról 59 százalékra. Nem garantálom, hogy szó szerint tudom idézni, de nagyjából mind stílusában, mind pedig mondanivalójában stimmelni fog, amit mondok, ő úgy fogalmazott, hogy csak félművelt közgazdászok azok, akik a száznapos programra fogják az államadósság emelkedését. Én nem tudok most hirtelen igazságot tenni, de azt javaslom, hogy ez ügyben a vitákat mindenképpen folytassák le. Az egyébként kétségtelen, hogy az 59 százalék mégsem 82, és nem is 64 százalék. Azt gondolom, hogy Medgyessy Péter után is következett még jó néhány dolog, vagy maradt el jó néhány olyan intézkedés, ami szükséges lett volna ahhoz, hogy az ország ne olyan helyzetbe kerüljön, mint amilyenben van.

Zárszóként összesen egy megjegyzésem lenne, és ebben sajnos egyet kell értsünk, miniszterelnök úr. Talán úgy fogalmazott, az, hogy Magyarország időről időre iszonyú módon eladósodik, rendszereket átívelő folyamat. Hiszen az előző rendszerben is volt ilyen, meg most is. Csak tisztelettel azt az egyet hadd kérem, mindig tegye hozzá, hogy igaz ez a rendszereken átívelő eladósodás, csak éppen mindig a szocialisták kormányoznak ilyenkor. Talán ez sem lényegtelen. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Márton Attila képviselő úré a szó.

MÁRTON ATTILA (Fidesz): Köszönöm szépen. Akkor hadd kezdjem ott, ahol Balla képviselő úr befejezte. Volt egy nagyon érdekes mondata, miniszterelnök úr, amit, úgy gondolom, talán ennek a bizottságnak a mottója is lehetne. Ön úgy fogalmazott, hogy a válságkezelés okozta válság kezelése. Azt hiszem, ez nemcsak a bizottság munkájának lehetne mottója, hanem ahogy Balla képviselő úr is fogalmazott, sajnos a szocialista kormányoké is, hiszen ők egyik válságkezelésből a másikba estek át, és mindig az előző megoldások problémáit kellett kezelni. Ez olyan, mint a gyógyszer, a mellékhatására valami újabb gyógyszer kell, majd annak mellékhatására megint egy újabb gyógyszer, és a gyógyulás soha nem következik be.

Néhány dolgot azért mondanék, ha már ön is tényekre hivatkozott. Időnként azt mondta, hogy bizony ténybeli különbségek vannak. Könnyű helyzetben vagyunk, mert tegnap volt két miniszter meghallgatása, így konkrét adatokat tudunk mondani. Ön azt mondta az előbbi kérdéskörben adott egyik válaszában, hogy alapvetően két dolog az, ahonnan ön eredezteti az államadósság növekedését. Az egyik a szociális és jóléti kiadások köre. Erről Balla képviselő úr beszélt. A másik, hogy milyen mértékű beruházások indultak el. Tisztelettel szeretném emlékeztetni arra, hogy tegnap a miniszteri meghallgatásokon két alkalommal is elhangzott, hogy valóban, az elmúlt 8 évben valóban sok beruházás volt, amelyek döntő többsége PPP-konstrukcióban valósult meg. Fellegi miniszter úr elmondta, hogy készült egy rovarcs, mibe is kerülnek most ezek a konstrukciók. Több mint 3 ezer milliárd forintba kerülnek a magyar államnak az önök PPP-konstrukcióban készült

beruházásai. Ezt csak azért szeretném elmondani, mert elvileg ezeket a konstrukciókat döntően a magánbefektetők finanszírozták. Tehát azt mondani, hogy egyébként mekkora szerepet játszott a különböző beruházások megélénkülése az államadósság növekedésében, kicsit távol áll az igazságtól.

Őn a bevezetőjében elmondta, hogy ténylegesen milyen jó állapotban adták át az országot a válságkezelés eredményeként, mint ahogy átvették. Csak néhány dolgot hadd említsek meg, ami jellemző. A '90-es évek elejét nem számítva, szinte mindig rekord magasságú volt a munkanélküliség. Az építőipar tulajdonképpen totálisan padlón van, és a kis- és középvállalkozások esetében ennyi csőd nem volt, mint az elmúlt időszakban. A magyar gazdaság legnagyobb problémája a fizetéseképtelenség és körbetartozás. Itt azonnal hozzá kell tennem, hogy ez persze nem az ön problémája, hiszen jól emlékszünk rá, hogy ez Draskovics Tibor valamikori pénzügyminiszternek köszönhető, amikor az egyik év végén közel százmilliárd forintos áfa-visszatartással, a költségvetésből ki nem fizetett áfával próbálta a hiányszámokat kozmetikázni. Ez tehát nagyjából oda datálódik vissza. Illetve, még ami eredménye volt az önök kormányzásának, a belső fogyasztás drasztikus visszaesése. Erről éppen tegnap Matolcsy György miniszter úrtól hallhattunk egy számot, hogy most már legalább ott tartunk, hogy a belső fogyasztás kezd stabilizálódni, és mintha a növekedés jeleit mutatná.

Az ön bevezetőjében egyébként, megmondom őszintén, nagyon tetszett az a gondolatmenet, hogy milyen az államadósság és a gazdasági növekedés összefüggése, és hogyan kellene mindezt vizsgálni. Csak az a baj, hogy az elmúlt évek gazdaságpolitikájában, biztos emlékszik rá, hiszen ott ültünk mind a ketten az elmúlt években is a parlamentben, és számtalanszor elmondtuk, amikor gazdasági témájú törvényekről, témákról vitatkoztunk, hogy rossz az a gazdaságpolitika, amit önök folytatnak. Hiszen mindabból, amit ön elmondott, még egyszer hangsúlyozom, szerintem helyesen, pont a növekedésorientáció hiányzott. Az volt a baj tehát, hogy az elmúlt évek gazdaságpolitikájában éppen azt nem lehetett látni és érzékelni, hogy önök mit akarnak tenni annak érdekében, hogy a gazdaság minél intenzívebben növekedjen. Képviselőtársaim már elmondták, hogy ön elég régóta volt kapcsolatban a kormánnyal, hiszen már az európai uniós forrásokért felelős tárca nélküli miniszterként is dolgozott, mielőtt gazdasági miniszter lett. Ha valakinek, akkor önnek valóban lehetett volna direkt, közvetlen ráhatása arra, hogy egy olyan gazdaságpolitikát folytassanak, ami ne egy katasztrofális állapotba sodort, legyengült magyar gazdaságot eredményezzen. Hiszen valóban jött a válság, és ez totálisan derékba kapta a magyar gazdaságot, különösen az egyébként is tőkehiánnyal és finanszírozási gondokkal küzdő kis- és középvállalkozásokat, amelyek a magyar foglalkoztatás derékhadát adják. Az a baj, hogy az a gazdaságpolitika, amelynek, nyugodtan fogalmazhatok így, ön volt talán az egyik irányítója, olyan katasztrofális legyengülést hozott, hogy teljesen derékba tört a magyar gazdaság, amikor a válság ideért.

A kérdésem ezek után a következő. Ha ön valóban azokat az elveket vallja, mint amit elmondott, és ebben speciel nem kételkedem, akkor mi volt az konkrét ok, vagy ki volt az, aki nem tette lehetővé ezt a növekedésorientált gazdaságpolitikát az elmúlt 4 évben, 2006 és 2010 között? Mert ha egy így lett volna, akkor, még egyszer mondom, véleményem szerint nem taglózza le a nemzetközi gazdasági válság ilyen mértékben a magyar gazdaságot.

Még egy észrevétel. Ön azt mondta, szerintem részben megint csak helyesen, hogy olyan gazdasági szabályozó rendszert kell kialakítani, amely a gazdasági növekedést és a vállalkozások növekedését is támogatja. Ugyanakkor mégis kritikával illette például a jelenlegi kormány adópolitikáját, és ez a 2010-es költségvetés körüli dilemmában merült föl. Szó szerint úgy fogalmazott, adóbevétel-kiesést eredményezett az év közbeni társasági nyereségadó-változtatás. A helyzet az, Matolcsy miniszter úr tegnap is elmondta, hogy 70 milliárd forinttal kevesebb társasági adó folyt be. Viszont ez a 70 milliárd forint ott maradt a

vállalkozásoknál, elsősorban azoknál a kis- és középvállalkozásoknál, akik, még egyszer mondom, a legnagyobb foglalkoztatók Magyarországon, és az ő növekedésük hozzá fog tudni járulni ahhoz, hogy a magyar gazdaság végre növekedő pályára álljon, és ez valamelyest enyhítést hozhat az egyébként nagyon égető foglalkoztatási helyzeten is.

Tehát a kérdés az, hogy ha ön 2006-tól gazdasággal, gazdaságfejlesztéssel, európai pénzekkel foglalkozó miniszterként működött a kormányban, akkor miért nem tudta megtenni azokat a lépéseket és intézkedéseket, amelyekről egyébként beszélt. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen, képviselő úr. Miniszterelnök úr, öné a szó.

Bajnai Gordon válasza

BAJNAI GORDON, volt miniszterelnök: Köszönöm szépen. Voltak többször visszatérő kérdések, ezekre csoportosítva válaszolnék. Visszautalva képviselő úr bevezető mondataira, nem az időkorlát miatt nem kellene arról a dologról beszélnünk, amit ön fölvetett, hanem azért, mert ezek rágalmak. Olyan rágalmak, amelyekkel kapcsolatban a magyar bíróságok több mint ötször ítétek jogerősen igazat nekem. Világossá tették, hogy ezek hazugságok, ezért nem érdemes a parlamentben ezeket ismételtetni. Szívesen elküldöm képviselő úrnak az ezzel kapcsolatos ítéleteket, ezekből látja a tényeket, és akkor remélhetőleg legközelebb nem esik ilyen tévedésbe.

Úgy gondolom, a dolog érdemével érdemes foglalkozni, és itt nagyon érdekes kérdéseket vetett föl a képviselő úr. Az egyik a belső fogyasztás, illetve a gazdaság élénkítése versus exportélénkítés, illetve a magyar gazdaság duális szerkezete. A kettőt nem keverném össze, de mind a kettő fontos. Ami a duális gazdasági szerkezetet illeti, magyarán azt, hogy van a magyar gazdaságnak egy exportképes, korszerű, fejlett és sajnos döntően külföldi tulajdonba lévő része, és van egy másik, kis- és középvállalkozói kör, amely alig vagy nagyon keveset exportál, és kevésbé van kapcsolatban ezzel az exportorientált réteggel, az egyik legnagyobb probléma. Bármely kormány csinál gazdaságfejlesztési programot, ennek a helyzetnek a javítására, átalakítására kell alapozni. Ezt gondoltam én is gazdasági miniszterként változtatni, ezt gondoltam egyébként a fejlesztési ügyekért kormánybiztosként, különböző ügyekért felelős tárcák vezetőjeként.

Csak hogy a tényekről beszéljünk. Az európai uniós források lehívásában Magyarország az alatt a három év alatt, amíg én ezért a területért feleltem, mindvégig Európa első országai között volt. Végig az első ötben, az idő nagyobb részében az első háromban. Elsőnek adtuk be a tervet az összes ország közül jóváhagyásra, majd a lehívásokban is mindvégig abszorpcióban az első három között voltunk, miközben tudom, hogy Magyarországon ezt egy rendkívül nyűgös, nehézkes folyamatnak élik meg önkormányzatok, vállalkozók. De mi vezettük be először Európában az automatikus pályázatokat, ahol egyszerűen egy internetes formanyomtatvány kitöltésével lehet pénzt kapni kisvállalkozásoknak. Azóta is a legjobb gyakorlatként tálalják ezt a dolgot. Mi voltunk azok, akik Magyarországon először elindítottuk a kockázati tőke és a hitelprogramokat, egész Európában elsőként tudtuk ezt megcsinálni. A módszer lehet, hogy rendelkezésre állt másoknak, de lassabban tudták csak ezt elindítani. És mi voltunk azok, akik például a válság hatására 20 százalékról 40 százalékra emeltük a vállalkozásoknak, és 35 százalékra emeltük az önkormányzatoknak kifizetett előlegeket. Hiszen az uniós pénzeknél utófinanszírozás van, ezért, hogy a beszükülő banki hitelek mellett az önkormányzatok és a vállalkozások tudjanak haladni a fejlesztésekkel, megdupláztuk az előlegeket. Ezt egyébként most az Új Széchenyi-tervnel visszavették 25 százalékra. Részemről nem értem, miért, de a mai beszélgetésnek nem tárgya az új kormány tevékenysége, tehát nem kívánom ezt minősíteni, csak jelzem, hogy a mi időnkben 40 százalék volt. Ez kisvállalkozó-barát lépés volt.

Ami az eredményeket érinti. Utoljára 2009-ben mérettem meg, hogy hogyan haladnak a fejlesztések külső céggel. Tehát nem az apparátus bizonygatta saját igazát, hanem objektív, az Európai Unió által felkért szakértők. Abból az látszott, hogy a vállalkozásokra, a gazdaságra célzott támogatásoknak több mint 90 százaléka, körülbelül 93-94 százaléka a kis- és középvállalkozásokhoz ment Magyarországon. Ezen belül több mint 70 százaléka azokhoz, akik életképesek, tehát valamilyen módon fejlődést is mutattak az elmúlt években, vagy olyan tervekkel rendelkeztek. Nyilvánvaló, hogy azok a technológiai fejlesztések, amelyek elkészülnek, nyilván tudják, hiszen önök is önkormányzati vezetők vagy vállalkozást látott emberek, hogy amíg egy gépet beszereznek, megrendelnek, az 1-1,5-2 év, tehát ezek hatása éppen ezekben az években léphet majd be. Nagyon remélem is, hogy hozzá fog tenni majd a magyar gazdaság fejlődéséhez. Az uniós fejlesztési programok sikerét egyébként 2013 után meg fogja mérni az Európai Unió, akkor majd az objektív számok alapján hasonlíthatjuk össze a véleményünket.

Képviselő úr utalt itt a Mercedes kapcsán külföldi cégek idecsábítására, illetve az adókedvezményekre és az osztalék kivételre mint káros jelenségre. Képviselő úr, ha ön befekteti a pénzét valahol egy vállalkozásba, akkor azért valamilyen hasznot vár. Ezt vitatnunk nem érdemes, és ezt ugyanúgy várja a magyar kisvállalkozó a sarki fűszerestől a 10 főt foglalkoztató forgácsoló kisiparosig, egészen a Mercedesig. Ezt kár tőlük elvitatnunk. Sőt, azt kell látunk, hogy a világban ma egyre élesebb verseny folyik ezekért a beruházásokért. Nekünk, Magyarországnak olyan gazdaságpolitikát kellett folytatnunk, és most is olyan gazdaságpolitikát kell folytatni, amely megpróbálja ezeket a cégeket ésszerű költséggel, ésszerű adó- vagy más kedvezményekkel idecsábítani, de minden egyes esetben ki kell számolni, hogy ez Magyarországnak, nekünk, itt élő magyaroknak megéri-e vagy sem. Mi ezt minden egyes esetben kiszámoltuk, amikor én gazdasági miniszter voltam. Ugyanis nem a társasági nyereségadó a legfontosabb hozzájárulása egy cégnek, hanem az, hogy hány embert foglalkoztat, hány családnak ad kenyeret. Mert egy ilyen mult cég nem nagyon engedheti meg, hogy feketén foglalkoztasson. Ha igen, akkor el kell kapni, de nem nagyon engedheti meg magának. Járulékból és egyéb adóba befizet annyit a költségvetésbe, hogy az szembeállítható azokkal az adókedvezményekkel, amelyeket esetleg más oldalon kap. Csak akkor adtunk támogatást, ha ez az egyenleg jelentősen pozitív volt. Csak akkor. Ezek visszakereshető számok abból az időből, amikor én gazdasági miniszter voltam.

Tekinthetjük úgy, hogy Magyarország polgárai szempontjából ez is egy befektetés volt. Odaadtunk valamennyi adókedvezményt, cserébe azt várjuk, hogy adják sok ezer családnak munkahelyet, az említett Mercedes-beruházás kapcsán 2500-2800 munkahelyet teremt direktben Kecskeméten a Mercedes, és további körülbelül 10 ezer munkahelyet valószínűsítenek, aki Magyarországon tud dolgozni, és oda beszállít. Úgy gondolom, ez megéri, és ennek a befizetett adóját össze lehet vetni azzal a kedvezménnyel, amit adtunk. Egyébként ebben nincs különbség a jelenlegi kormánnyal, hiszen az Audi-beruházást, amit mi tárgyaltunk le, ők írtak alá.

Ami a belső fogyasztást illeti, a belső fogyasztás fontos eleme Magyarország növekedésének. Csak attól óvnánk mindannyiunkat, hogy azt gondoljuk, a belső fogyasztással akkor is előre tudunk menni, ha az állam tesz pénzt a belső fogyasztásba. Hiszen az azt eredményezi, hogy lehet, hogy jól élünk egy évig, két évig, azt hiszem, elég sokat beszéltünk erről a hibáról pont ebben a teremben, ennél az asztalnál, de nem fenntartható, mert ahhoz az államnak el kell adósodni, hogy a fogyasztást élénkítse. Az a jó, ha a gazdaság természetes növekedése élénkíti a gazdaságot, a magyar kisvállalkozók, közepes vállalkozók, az itt letelepülő és foglalkoztató multik együtt növelik a gazdaságot. Akkor tud itt nőni a belső fogyasztás, akkor tesz hozzá érdemben a gazdasági növekedéshez, ha több lesz a munkahely, több lesz a munkavállaló. Minden egyes kormánynak egymást követően arra kell törekedni, hogy ez így legyen. Azt gondolom, hogy amikor mi voltunk kormányon, az én 13 hónapos

miniszterelnökségem alatt mindent megtettünk azért, hogy ez így legyen, egy nagyon-nagyon súlyos válság közepette is. Ahogy mondtam, százezer munkahelyet mentettünk meg támogatásokkal, további százezer embernek adtunk munkát közmunka keretében.

Képviselő úr az IMF-hitelek kapcsán javasolta, hogy beszéljünk tisztán. Azt hiszem, van egy tévedés vagy pontatlan fogalmazás, 15 milliárd euró nincs az MNB-ben, ott az van, amit az MNB maga hívott le tartalékolási célra, ez kerekítve 1,5 milliárd euró lehetett, illetve a magyar kormány is hívott le úgy hitelt, hogy azt nem fordította régebbi hitelek kiváltására, visszafizetésére, hanem betétben helyezte el. Ez az, ami most a MOL kapcsán előkerült. Ez így összesen 4-5 milliárd lehet. A többi arra ment a lehívott 14,5-ből körülbelül, hogy részben bankokat stabilizált belőle a magyar kormány, segített akkor, amikor nem jutottak külső forráshoz, ezeket azóta nagyrészt visszafizették, vagy mindjárt visszafizetik, ezt már említettem, ezen kívül egy része régi hitelek kiváltására ment. Ahelyett most egy új hitel van, az nincs a jegybankban. Ez nem a kérdés érdeme, csak pontosítani szerettem volna a számot, hogy nincs 15 milliárd az MNB-nél, 3 milliárd lehet a kormánynak, és talán 1,5 az MNB-nek.

A Magyar Nemzeti Bank tartalékai valóban arra szolgálnak, hogy ha baj van, és most érzékeltük, milyen az, amikor baj van, két évvel ezelőtt, akkor ez egy stabilitást ad, például devizahitelesek törlesztőrészleteit is át tudjuk váltani, hogy ne dőljön össze az ország. Ennek a tartaléknak a szintjét mindig ahhoz kell igazítani, amennyi az ország eladósodottsága, illetve amilyen a gazdasági teljesítménye. Azt helyes döntésnek tartom, hogy ezeket a tartalékokat a válság kapcsán a Nemzeti Bank megerősítette, és most olyan szinten van, ami az ország biztonságát erősíti. Ezzel csökkenti az ország támadhatóságát is a spekulatív tőke részéről. Ha azt látja a spekuláns tőke külföldről nézve Magyarországot, hogy itt magasak a tartalékok, akkor nem mer olyan bátran szembejönni velünk, mint ha azt látja, hogy alacsonyak.

Babák képviselő úr felvetései közül több másokkal is átfed. Először is egy pontosítás. Ön azt vélelmezte vagy kérdezte, hogy azt a programot, amit végrehajtottunk, az IMF írta elő számunkra. Ez nem így van. Nem így működik az IMF. Az IMF odamegy, és azt mondja, ha van egy hiteles programotok, amiről elhiszem, a piaci finanszírozók helyébe lépve, hogy stabilizálni tudod a helyzetet, és középtávon ki tudsz lábalni a válságból, akkor kapsz pénzt, ha nem, akkor tőlem se kapsz pénzt. Az IMF és a piaci befektetők között talán a legfontosabb különbség, hogy az IMF-fel lehet tárgyalni, a piaci befektetőknek nincs arcuk, csak egy számítógépes folyamatban jelennek meg, amikor eladnak vagy vesznek. Ezért a programot nem az IMF írta elő. A programot mi magunk készítettük, ahogy Oszkó pénzügyminiszter úr is hivatkozott rá ebben a bizottságban, és ennek több előzménye volt. Például a Reformszövetség javaslatai. Saját magunk is készítettünk ilyen programokat a válságkezelés kapcsán az általam vezetett minisztériumban, használtunk neves külföldi tanácsadó cégeket, amelyeket ebben segítettek. Én magam jártam külföldi befektetőkkel tárgyalni 2009 elején, és megértettem, hogy mi az ő problémájuk. Számos elemzésük volt a magyar gazdaság problémáiról. És támaszkodtunk olyan korábbi anyagokra, amelyek az én gazdaságfilozófiámmal meglehetősen egyeznek, amit például a CEMI készített, két külön óriásprogramról van szó 2006-2008 környékén, amelyek pontosan arról szóltak, amit én a gazdaságban követendőnek tartok, és azt gondolom, egy év alatt követtük is.

Magyarországon a foglalkoztatást kell bővíteni, ennek van keresleti és kínálati oldala, tehát mindkettőre figyelemmel, oktatással, képzéssel az egyik oldalon, munkahelyteremtéssel a másik oldalon, és mindkét oldalon ösztönzéssel. Ezek egyes elemeit próbáltuk megvalósítani, és úgy látom, ugyanezekkel a problémákkal küzd a jelenlegi kormány is.

A fejlesztéssel kapcsolatos felvetésekre már reagáltam, csak egy dolgot pontosítanék, a fejlesztési források lehívása a hiányt rövid távon növeli, hiszen a magyar államnak be kell tenni az önrészt. Viszont, ha jól költi el Magyarország ezt a pénzt, akkor hosszabb távon sokkal nagyobb növekedési haszna van ennek, másrészt sokszorosát kapjuk az Európai Uniótól annak a pénznek, mint amennyit beteszünk. ezért érdemes volt annak ellenére is

gyorsítani az európai uniós leívásokat, hogy rövid távon az államnak ezt finanszírozni kellett 2009-ben. Ez az, amiért, azt gondolom, a befektetők sem voltak kritikusak Magyarországgal kapcsolatban ebben a vonatkozásban.

Sokat beszéltünk már oda-vissza a 2010-es hiányról, előjött ez több kérdésben is. Csak egy dologra szeretném még fölívni a figyelmüket, nem megismételve a korábbi érveimet. Kicsit skizofrén helyzetben érzem magam, amikor önökkel erről beszélgetek. Hiszen a 2010-es költségvetés tárgyalása kapcsán önök mindvégig azt az álláspontot képviselték a parlamentben, hogy elfogadhatatlanul súlyos megszorítások vannak. Elfogadhatatlan elvenni az önkormányzatoktól a 120 milliárdot, hogy nem szabad a béreket befagyasztani, hogy nem elfogadható a 13. havi nyugdíj vagy 13. havi közszolgálati bérek elvétele. A táppénz szigorítása a magyar emberek kirablása, kizsákmányolása. Folyamatosan ilyen retorikával álltak föl önök a parlamentben, és teljes mértékben elutasították ezt a politikát, azt mondták, megszorításokra nincs szükség. Amikor viszont a 2010-es hiányról beszélünk, akkor mintha azt mondanák implicit módon, hogy kevés volt a megszorítás. Még így is túl nagy lett a hiány, és a Bajnai-kormány nem végzett elég kemény munkát, hentesmunkát azért, hogy sokkal többet takarítson meg. Azt hiszem, az önök érvelésében történetileg is, de még ma is van egy inherens konfliktus. Ha arra nézek, amit most tesznek, immáron másfél évvel (*Sic!*) a kormányváltás után, azok is valójában olyan lépések, amelyek további áldozatokat kérnek magyar állampolgárok százezreitől, millióitól, sokszor értelmes célokért. De sokszor talán nem elég végiggondoltan, de nem akarok erről beszélni, mert ez nem a mai beszélgetés tárgya.

Azt gondolom, ez a költségvetési hiány úgy lett megtervezve, amiben a kockázatokra, még egyszer mondom, soha nem látott méretű tartalékot képeztünk. Ezt az év elején zároltuk, hogy ne lehessen elkölteni. Időarányosan a költségvetés 40 százalékát költöttük el az első 5 hónapban, ezért azt gondolom, hogy a kormány prudensen járt el. Azokból a lépésekből, amiket az új kormány megtett, és abban jelentős hiánynövelő lépések voltak, részben a bevételi oldal csökkentésével, részben a beígért kiadáscsökkentések elmaradásával, mint például a közszféra 120 milliárdos megtakarítása, ami, a végső adatok alapján úgy tűnik, nem történt meg, következett a hiány elszaladása. És sok apró tételre emlékszünk, de még egyszer mondom, nem akarok az időszakon túlterjeszkedően az aktuális időszak kritikájával foglalkozni, de jó néhány olyan plusz kiadási tételt vállaltak be, amelyek növelték a hiányt 2010-ben. Ha nagyon egyszerűen megnézzük, akkor a kiadási oldalon is elszaladt a hiány, nemcsak a bevételi oldalon.

Többen rákérdeztek a PPP-re. A kormányzati időszakomban, amikor miniszterelnök voltam, PPP-szerződéseket már nem kötöttünk. A korábbi időszakban pedig ez nem tartozott a területeim közé, nem foglalkoztam ezekkel közvetlenül. Általában a PPP-ről az a véleményem, hogy önmagában egy technika. Azzal nincs baj. Az Európai Unió éppen most tűzte zászlajára, hogy szeretne több magántőkét bevonni a közcélú beruházásokba, hiszen ez növeli a lehetőségét annak, hogy élénküljön a gazdaság. Önkormányzati vezetőként önöknek is lehet hasznos az, ha a magántőkét be tudják vonni egy-egy önkormányzati projektbe, és gyorsabban épül föl a település. A kérdés az, hogy ez mibe kerül. Azt gondolom, akkor fogalmazunk pontosan, ha nem a PPP-t mint technikát átkozzuk ki a magyar közéletből, hanem azt vizsgáljuk meg, és úgy tudom, ezen a kormány dolgozik, én nem ismerem ennek részleteit, azt nézzük meg, hogy lehet-e olcsóbbá tenni ezeket, vagy követett-e el valaki hibát ebben a múltban. De ne a PPP-t mint jelenséget átkozzák, mert azt gondolom, az egy ugyanolyan technika, mint hitelt felvenni. Nem azzal van baj, ha valaki hitelt vesz föl, hanem ha olyat vesz föl, amit nem tud visszafizetni, vagy ami a bevételeink tartósan túlnyúlik.

A kétharmados törvényekről kérdezett Babák képviselő úr. Én az önkormányzati törvényre gondoltam elsősorban, amit önkormányzati miniszterként, nem a saját kormányzati időszakomban, akkor már nem futottunk neki ennek a kérdésnek, hanem korábban éreztem

olyan korlátnak, amelyben nem sikerült az önök mint akkori ellenzék támogatását megszerezni ahhoz, hogy az önkormányzati rendszerben nagyszabású változások legyenek, vagy hogy például az eladósodásra valamilyen, jogszabályban rögzített féket tegyünk. Én magam miniszterként ezt kezdeményeztem, mert aggasztónak láttam már 2007-ben is az önkormányzati eladósodást. De ott sem az adósságfelvétellel van baj, hanem azzal, hogy mire fordítják. Ha valaki fejlesztésre vesz föl pénzt, és azt értelmes fejlesztésre költi, olyanra, amiből az önkormányzat bevételei gyarapodnak, ami fenntartható növekedést hoz az önkormányzatnak, akkor az jól elköltött pénz. Akkor az egy idő után meghozza az árát. De ha valaki azt föléli, és ezzel próbálja elkerülni azt a konfliktust, hogy rövid távon költséget kelljen csökkenteni, akkor viszont az fölélt pénz. Ugyanúgy, ahogy az államot felelőssé tesszük az adósság növekedéséért akkor, ha fenntarthatatlanul teszi ezt, ugyanúgy az önkormányzatoknál is van felelősség. Akinek nem inge, ne vegye magára! De akinek inge, ahogy annak idején mondták, az öltözködjön föl.

A lakáshitelek érdekében mit tettünk, kérdezte képviselő úr. Azt gondolom, hogy meglehetősen sokat. A fókuszunkban volt ez a dolog. Talán emlékszik a banki kódexre. Egy elég kemény tárgyalás során limitáltuk azt, hogy a bankok hogyan emelhetik és hogyan kötelesek csökkenteni a törlesztőrészeket. Utóbb nem sok minden más történt az önök kormányzata idején, mint hogy ezt törvénybe foglalták, amit a bankok korábban kódexként már vállaltak. A banki kódex ráadásul nem egyszerű, önkéntes, lelkes vállalás volt, hanem a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete kapott egy jogosítványt, amit azóta is használ, hogy 2 milliárd forintig bírságozhatta a bankokat, ha nem tartották be az ügyfelekkel kapcsolatban ezt a vállalást. Ezen túl a lakáshitelek mentése érdekében létrehoztunk egy kormányzati garanciát. Kicsit hasonlít ahhoz, amit önök éppen tegnap jelentettek be, ami arról szól, hogy ha valaki munkanélkülivé válik, és emiatt ellehetetlenül a hiteltörlesztése, akkor két évig az állam a törlesztőrészlet egy részét átvállalja tőle addig, amíg munkát vagy valamilyen megoldást talál a lakáshelyzet kezelésére. Például egy ilyen garanciát is behoztunk. És mi vezettünk be akkor, a téli időszakban egy moratóriumot a kiköltöztetésekre, kilakoltatásokra azért, hogy nehogy valakit a téli hidegben kezdjenek el kilakoltatni. Majd aztán ezt meghosszabbítottuk, és az önök kormánya is meghosszabbította, és éppen mostanában jár le ennek a moratóriumnak a hatálya. Azt gondolom, meglehetősen sokat tettünk azért, hogy a lakáshitelek ne kerüljenek még rosszabb helyzetbe.

De hadd mondjam el azt a meggyőződésemet, hogy a legnagyobb segítség a lakáshiteleknek az, ha ésszerűen erős az árfolyam és alacsony a kamat. Mert aki fölvette ezt a hitelt annak idején, mondjuk 250 forint körüli euróval és egy valamilyen devizakamatszinttel, ami alacsony kockázatot tükrözött akkor Magyarország iránt, és ha visszatérne oda az árfolyam és a kamat, ahol ezt fölvette, akkor valószínűleg, ha csak nem vesztette el időközben a munkáját, és ebből indult ki a mi intézkedésünk annak idején, akkor képes lehet fizetni azt a hitelt. Ezért a legnagyobb segítséget egy kormány azzal teheti, ha olyan józanész alapú politikát folytat, és úgy is kommunikál, hogy az árfolyamokat és a kamatokat alacsony szinten tartja. Az, amikor 170 bázispontra jött le, 1,7 százalékra a kockázati felár Magyarország szempontjából, és az euró árfolyama 260-262 forint között volt, akkor az a devizahitelek számára elviselhető szint volt. Azt hiszem, amikor a kormányzást átvettük, ezzel segítettünk legtöbbit a lakáshiteleknek, akik azóta is sok hektikus időszakot éltek meg.

Balla képviselő úr kérdései. Azt hiszem, a költségvetés-megszorítás viszonyára részben már reagáltam, miszerint egyik oldalról tiltakozom az ellen, hogy az én szférámat érintő megszorítást végigvigyék, egyébként meg keveslem a megszorításokat, ez nem feltétlenül koherens politika. Azt gondolom, hogy az általam vezetett kormány azzal, hogy 2009-ről 2010-re a GDP közel 45 százalékát megspórolt a költségvetésből, olyan helyzetet teremtett, amivel stabilizálta a gazdaságot, ez tükröződött a nemzetközi bizalomban, és az

utánunk következő kormány lényegesen könnyebb helyzetből folytatta. Hiszen az ország azóta is finanszírozható maradt, nem kellett új IMF- vagy EU-hiteleket lehívni.

Az önkormányzati részre, azt hiszem, már reagáltam, és egyet is értettem korábbi megszólalásomban azzal, amit ön most újra felvetett, hogy az önkormányzati feladatok és az ahhoz társuló költség összhangba hozása feladata a mindenkori kormánynak. Azt gondolom, jó néhány dolog van ebben, ami kétharmados, és vannak olyanok, amelyek feles törvények kérdése. Ön az oktatás említette vagy a szociális kiadásokat. Azt gondolom, hogy ezen a téren jelentős megtakarításokat az oktatási fejezeten és nem az önkormányzati fejezeten keresztül érvényesítettünk, hiszen az nem is oda van könyvelve, hanem az oktatási, szociális vagy egyéb fejezetekbe. Ezek azok a megszorítások, amelyeket önök egyébként a parlamentben nagyon markánsan kritizáltak a 2010-es költségvetés vitájában. Ezek azok a megszorítások, amelyeket a vita ellenére mi következetesen végigvittünk, és összhatásában az országot segítettek stabilizálni. Ezzel együtt teljes mértékben egyetértek azokkal a most bejelentett, de még részleteiben nem ismert törekvésekkel, amelyek az önkormányzati rendszer ésszerűsítését, átalakítását, a feladatok és a hozzájuk kapcsolódó költségek újraszabását célozzák. Magam is ezt szorgalmaztam önkormányzati miniszterként, és nagyon örülök, ha a kormány kétharmados felhatalmazását ilyen célokra használja föl. Mert ezért valóban érdemes kormányozni.

A közösségi közlekedésről volt egy megjegyzése képviselő úrnak, hogy 40 milliárdot kivettünk, de nem csináltunk semmit. Bezártunk 28 szárnyvonalat, amelyen gyakorlatilag, kis túlzással mondom, a kalauzon kívül senki nem közlekedett. Volt olyan vonal, ahol, ha minden egyes embert, aki azon a vonalon egy napon utazott átlagosan, taxival küldtük volna el a célállomásra, akkor olcsóbb lett volna a működtetés, mintha azt a vonalat életben hagyjuk. A parlamentben egyébként nagy vita folyt, és emlékeztetnék, hogy a Fidesz akkori álláspontja minden szempontból a szárnyvonalak bezárása ellen volt. Ehhez képest azt olvastam az újságban, hogy talán 10-11-et nyitottak újra ezek közül. Azt gondolom, hosszas elemzés után, hogy ezeknek a vonalaknak a bezárása egy részmegoldás volt a közösségi közlekedés vonatkozásában. Egyébként egy hároméves tervet tettünk le. Nyilván tudtuk, hogy nekünk ebből egy év sem adatik meg, de ez a hároméves terv általában a közösségi közlekedés racionalizálására vonatkozott. Hasonló elképzeléseink voltak, mint azok, amelyek a Széll Kálmán-terv kapcsán megjelentek, például az, hogy egy vonalon csak egyfajta közösségi közlekedés legyen, vagy busz, vagy vonat. Ezt mi magunk akkor képviseltük, önök akkor ezt még kritizálták. Most a Széll Kálmán-tervben hasonló elképzeléseket tettek le, de én állampolgárként támogatom a közösségi közlekedés koncepcióját. Fenntarthatatlan az a szint, amit Magyarország közösségi közlekedésre költ. Ezt mindenképpen racionalizálni kellett és kell a jövőben. A szárnyvonalak ennek csak egy picit jelentik.

Képviselő úr azt is felvetette, hogy vita van-e Oszkó Péter úr között és köztem abban, hogy 2006-ban helyes lépések vagy pedig érdektelen, nem segítő lépések történtek. Azt hiszem, nincs különbség, elég sokat szoktunk beszélgetni, sokat elemeztük a helyzetet közösen. Én magam is azt mondtam el a felvezetőmben, felidézem még egyszer, hogy 2006-tól kezdődően a válság előtti időszakig nagyon érdemi kiigazítást történt Magyarországon a költségvetési hiány tekintetében. Hiszen 2006-ban beavatkozás nélkül már abban az évben 10 százalék fölött lett volna Magyarország költségvetési hiánya, ami még sokkal stabilabb pénzügyi időkben is fenntarthatatlan, és azonnali válsághoz vezethetett volna. Ezért az akkor megalakuló kormány, amelyben én akkor fejlesztéspolitikai kormánybiztos voltam, tehát a költségvetés egészére nem volt se rálátásom, se szavazatom, de az akkori kormány szerintem helyesen lépett abban, és, azt gondolom, ezt Oszkó úr sem vitatja, hogy a költségvetési hiányt gyorsan le kell hozni egy tartható szintre. Ezt 2,5-3 év alatt ez a kormány megcsinálta, 10-ről 4 százalék alá hozta le a költségvetési hiányt. Eddig, azt gondolom, támogatható és helyes a történet.

Amiben közgazdászként kritikusabbnak kell lennem, az az, hogy az a mixtúra, ami a bevételek növelését és a kiadások csökkentését célozta, egy másodlagos hatása a gazdaság további lassulása volt. Ebből a szempontból, amit én erről gondolok, az fejezi ki, amikor én miniszterelnök voltam, ami egy sokkal radikálisabb kiadáscsökkentéssel járt, vállalva ennek népszerűtlenségét politikailag, de a gazdaság számára forrásokat felszabadítva teremtett növekedési pályát. Említette Márton képviselő úr, hogy a társasági nyereségadó csökkentésével a vállalkozások zsebében, ahogy tegnap ezek szerint elhangzott a miniszteri tájékoztatón, 70 milliárd forint maradt. Hadd emlékeztessenek, hogy az általunk végigvitt adóátrendezés 2009-ben már év közben is, majd 2010-től kezdődően több mint 400 milliárd forintot hagyott a vállalkozások zsebében. Ebben nincs benne az, ami az szja-n keresztül a munkavállalók zsebébe került, mert ott minden egyes jövedelemszintnél, már a minimálbéres is többet kapott a borítékba 2010 februárjában, mint 2009 során az adóváltozás nettó eredményeként. Minden jövedelemkategóriában, nemcsak az átlagbér fölötti szinteken. De a vállalkozások zsebében az 5 százalékos járulékcsoökkentés úgy hagyott 400 milliárd forintot, hogy nagyon világosan rá is mutatott, hogy mi a vállalkozásoktól cserébe elvárt tennivaló. Az, hogy növeljék a foglalkoztatást. Azért csökkentettük a munkabérek terhelő járulékokat. Azt gondolom, hogy ez az átrendezés egyértelműen a vállalkozásokat, köztük a munkavállalók többségét foglalkoztató hazai kis- és középvállalkozásokat és a munkavállalókat segítette.

Ez tehát az a gazdaságfilozófia, amit én vállalok, amit 2008-ban egyébként a Figyelőben megjelentettem, ha nem unják, szívesen ajánlom figyelmükbe elolvasni, és amelyet miniszterelnökként képviseltem és végigvittem kormányzati időszakomban.

Márton képviselő úr felvetései közül néhányra már, azt hiszem, reagáltam. Ami a 2001-2006 közötti időszak elszaladását illeti a jóléti, illetve a beruházási kiadások kapcsán, ezt nem magam számoltattam ki, ennyire nem vagyok az adatok birtokában. Egy tanulmányból vettem, amely az adósság elszaladásának okait és tényezőit vizsgálta. Ebből vettem azt, hogy a szociális, jóléti kiadások, és nemcsak a száznapos program, hanem azon túlmutatónan több minden, tettek hozzá ebben az időszakban a GDP arányában körülbelül 6 százalékot, ennyivel nőtt az ilyen típusú kiadások aránya. Ebben a legnagyobb tétel a száznapos program, és még más tényezők is benne vannak. Oszkó úr is elmondta korábban, akkor én is elmondom, hogy egy intézkedés nem feltétlenül abban az évben fejti ki a pozitív vagy negatív hatását, amikor megszületik. Sokszor évek alatt teremt egy olyan platformot, amiről a kiadások elszaladnak, és évekkel később jelentkezik annak hatása. Ami pedig a beruházásokat illeti, az autópálya-jellegű állami beruházások aránya lényegében megduplázódott a GDP-hez képest, 1 százalékról durván 2 százalékra nőtt ebben az időszakban. Ennek elvileg ott van köben, betonban, infrastruktúrában és ehhez kapcsolódó működőtőke-beruházásokban az eredménye. Benne van ez az országban, csak sajnos benne van az adósságunkban is, amit viszont valóban mérsékelni kell.

Azt hiszem, hogy a kérdésekre talán reagáltam teljes egészében, de ha még maradt kérdés, szívesen válaszolok.

Újabb észrevételek, vélemények

ELNÖK: Képviselőtársaimat kérdezem, hogy van-e még kérdés, észrevétel. Szijjártó képviselő úr és Babák képviselő úr jelezte, hogy szólni kíván. Szijjártó képviselő úr a szó. Parancsoljon!

SZIJJÁRTÓ PÉTER (Fidesz): Köszönöm a szót, tisztelt elnök úr. Tisztelt Miniszterelnök Úr! Köszönjük a válaszait. Ha elnök úr megengedi, most már csak egy rövid véleményt szeretnék mondani, kérdésem nem maradt. Annál is inkább, mert miniszterelnök úr válaszaiból, azt gondolom, egy világos kép rajzolódott ki az elmúlt időszakra vonatkozólag.

Ennek a világos képnek gyakorlatilag a fő mondanivalója az, hogy 2006 után a szocialista kormányok a megszorítások útjára léptek. 2006-ben egy megszorító politika vette kezdetét, és ennek a politikának a kudarcát pontosan az bizonyította, hogy újabb és újabb megszorításokra volt szükség. Tehát az első megszorító csomag következménye volt a második, annak következménye a harmadik, annak következménye pedig az újabb megszorító csomag lett, és ahelyett, hogy a gazdasági eredmények javultak volna, úgy érkeztünk el 2008-hoz, a gazdasági válság előszobájába, hogy az ország le volt gyengülve. Mert ha lett volna egy sikeres program 2006 és 2008 között, akkor, azt gondolom, egyetérthetnénk abban, hogy 2008-ban a gazdasági válság előszobájába egy megerősített Magyarország került volna. Azonban az eredmények világosan mutatják, hogy 2008-ban egy legyengült Magyarország nézett szembe a világgazdaság új típusú kihívásaival, és szerintem ebben a Gyurcsány-kormány felelőssége megkerülhetetlen. Arról nem is beszélve, hogy a 2006-os megszorítások kifejezetten egy politikai hazugság következményei voltak. Hiszen maga az akkori miniszterelnök, Gyurcsány Ferenc ismerte el, hogy azoknak a hazugságoknak, meg annak, hogy megpróbáltak úgy tenni, mintha tettek volna valamit, miközben nem csináltak semmit, következménye volt az, hogy komoly megszorításokra volt szükség. Ami, még egyszer mondom, egy dologra egészen biztosan jó volt, hogy 2008-ban Magyarország egy végletekig legyengült állapotban érkezett a gazdasági válság előszobájába.

Miniszterelnök Úr! Az ön által elmondottak azt mutatják, azt jelezték, hogy 2009-től megállították az államadósság növekedését. Ha ez így van, akkor ez beszűkíti a mi vizsgálódásunkat 2002 és 2009 közé. Ez viszont azt jelenti, hogy ezt nehéz másként értelmezni, Medgyessy Péter idevonatkozó meghallgatását is figyelembe véve, hogy bizony Gyurcsány Ferenc miniszterelnökségének időszaka alatt szaladt el a hiány és az államadósság. Medgyessy Péter meghallgatásán azt mondta, hogy az ő kormánya nem volt felelős az államadósság növekedéséért, a száznapos program kapcsán a féleszű közgazdászokat már idéztem. Ha az ön kormánya viszont ezt megállította, akkor ez csak egyet jelent, hogy önök között egy kormányfő volt, Gyurcsány Ferenc, és az ő kormányzása alatt nőtt meg drámaian az államadósság. Ez viszont akkor megint csak bizonyítékát jelenti annak, hogy a Gyurcsány-kormány által folytatott gazdaságpolitika egy sikertelen, kudarcra ítélt gazdaságpolitika volt. És akkor ez még a jóindulatú forgatókönyv. Mert rosszindulatú forgatókönyv esetén bizony a rossz gazdasági döntések mozgatórugóját nem biztos, hogy az egyszerű alkalmatlanságban, hanem a rossz szándékban is lehetne feltételezni.

Ez viszont azt jelenti, hogy megnőtt a jelentősége a június 17-ei időpontnak, amikor is Gyurcsány Ferenc eljön majd ide, a bizottság elé, és akkor majd lesz módunk őt megkérdezni, hogy ő hogyan látja, hiszen elődje és utódja is világossá tette, hogy az ő kormánya alatt ilyen jellegű hibák nem történtek. Akkor viszont kíváncsiak leszünk Gyurcsány Ferenc álláspontjára ebben az ügyben. Mert még egyszer: az, hogy 53 százalékról 82 százalékra nő a GDP-arányos államadósság, és közben minden meghallgatott fél azt mondja, hogy nem az ő hibája, az nyilvánvalóan fizikai lehetetlenség.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Babák ő úr jelezte, hogy szólni kíván. Parancsoljon!

BABÁK MIHÁLY (Fidesz): Igen. Bocsássanak meg érte, de úgy gondolom, az elmondottak nem igazán koherensek két kérdésnél. Az egyik az, hogy valójában azt mondta miniszterelnök úr, hogy a jóléti rendszerváltás hitelből történt. Ha jól értettem. Mert sommáznom kell a dolgokat. Viszont 2006-ban már elkezdte a kormány a megszorításokat, ön befejezte ezeket, az államadósság meg maradt. Valahol itt valami nincs rendjén. Hová tűnt a pénz? Úgy gondolom, hogy sok más helyen kell keresni, nemcsak a jóléti rendszerváltásban és a szociális kiadásokban. Már csak azért sem, mert ön azt mondta, hogy a kkv-szektorhoz kiengedte az uniós pályázatokat, de volt egy gát, az önerő kérdése, az pedig azért alakult ki,

mert nem kapott piacon hozzá tőkét. Azt mondta, hogy az uniós pályázatok lehívása jól ment, mégis csökkent a gazdaság teljesítőképessége a 8 év alatt. Ezek a dolgok nincsenek jól. Arra is rátért, hogy Veres és Gyurcsány megajánlotta az IMF-nek a megszorító csomagokat, persze, ők elfogadták, ön pedig végrehajtotta ezeket. Ezért kérdeztem, hogy ezen kívül voltak-e önnek más elképzelései. Ezt már kibeszéltük, ne is térjünk erre vissza. Viszont arra a kérdésre, hogy a koalíciónak mi volt az ára, és a PPP-t is ide soroltuk, mert erre koalíciós nyomás volt, nem válaszolt. És a korrupció árával is kell még számolni ezekben a kérdésekben. Ez volt még a megjegyzésem, és bocsásson meg, hogy szóltam. Köszönöm.

ELNÖK: Babák képviselő úr ne kérjen bocsánatot, mert ez a dolgunk. Lenhardt képviselő úr jelezte még, hogy szólni kíván. Természetesen megadom neki is a szót.

DR. LENHARDT BALÁZS (Jobbik): Csak röviden. Itt a Nemzetközi Valutaalaptól igénybe vett és a Nemzeti Bank által tartalékolat devizatartalékról beszélgettünk. A rendelkezésünkre álló információk alapján, annak ellenére, hogy miniszterelnök úr azt mondja, hogy ebből 3-4,5 milliárdos tartalékalap-növelés történt az IMF-hitel terhére, azt mivel magyarázza, hogy gyakorlatilag 2008-ban 17 milliárdos volt a devizatartalék-szint, és ez mostanra 33 milliárdos szinten van. Amiket elmondott, azzal részben egyetértek, hogy a nemzetközi nyomás ellen is lehet egy hasznos védekezés. A felvetésemnek az volt az eredeti jelentősége, hogy nem fizetünk-e túlzottan nagy árat ezért a védelemért mind a hitel visszafizetésének, mind a törlesztőrészeket tekintve.

A kérdés másik részét viszont megkerülte, hogy elvileg ebből lehetne fizetni a fizetési nehézségekkel küzdő, vagy fizetni nem tudó devizahitelek részleteit, és most megint egy hosszabb elemzésbe mehetnénk bele, hogy ezek a hitelek mennyiben voltak igazából devizahitelek, és mennyiben voltak forinthitelek, és ezért vannak kikötve a szerződésekben is, hogy ne is lehessen az adott devizanemben törleszteni, csak forintban. Úgy érzem, és a kormány most bejelentett intézkedéscsomagja is azt mutatja, hogy ilyen érdemi segítségre nem számíthatnak az úgynevezett devizahitelek. Végeredményben mindent nekik kell kifizetni, csak most egy kicsi lélegzethez juthatnak, és majd 4 év múlva kamatostul kell azokat a terheket is fizetni, amit most esetleg nem tudnak. Köszönöm.

Bajnai Gordon válasza

ELNÖK: Miniszterelnök úr, öné a szó. Parancsoljon!

BAJNAI GORDON, volt miniszterelnök: Köszönöm szépen. Lenhardt képviselő úr felvetésére, a felkészítő anyagok között, amelyeket megküldött nekem elnök úr, találtam még egy, az Államadósság Kezelő Központtól „A nemzetközi hitelcsomag lehívása és felhasználása” című prezentációt. Ebben nagyon pontos adatokat találtam, ebből vettem én is azt, amit korábban mondtam. Ebből elég világosan látszik, hogy hogyan finanszírozták, hogyan használták föl, mennyit hívtak el, és most mennyi van devizában. Sőt, most előrejelzést is látunk abban, hogy a következő két évben hogyan alakulhat ezeknek a betéteknek a gyarapodása, mert most gyarapodni fog az állam betéte a jegybanknál, a MOL-részt leszámítva. Nem mennék bele a részletekben, de ez a prezentáció nálam valószínűleg sokkal precízebben el tudja mondani, hogy mi történt ennek vonatkozásában. Az IMF- és európai uniós hitel kamatai kedvezőek voltak. Amennyiben az a kérdés, hogy ez drága-e, ha más hitelekhez hasonlítjuk, akkor azt kell mondanom, hogy ez olcsó. Lényegesen olcsóbb, mint például az a kötvénykibocsátás, amit most tavasszal a kormány csinált, ilyen értelemben ez egy veszélyes dolog. A magyar hitelfeltevők, mondjuk a Magyarország kockázatot futó nagybankok vagy nagyvállalatok számára ez nagyon magas összeget rögzít 30 évre, amilyen

felárat fizetünk, az összes nagybankot és nagyvállalatot ehhez fogják árazni. Ez kockázatos, ennél olcsóbb volt az IMF-hitel. Ezzel együtt nem érvelek az IMF-hitel lehívása mellett, hiszen mi magunk is, a kormányzást megkezdését követően négy hónappal már a piacról próbáltuk finanszírozni magunkat, csak akkor annak a költségei, ha jól emlékszem, alacsonyak voltak.

Azért kértem még vissza a szót, ezen a válaszon túlmenően, mert szerettem volna reagálni az államadóságra, illetve, hogy melyik időszakban mi történt, részben Babák képviselő úr, részben Szijjártó képviselő úr kifejtése alapján. Szeretném pontosítani az ön összefoglalóját a saját értékelésem szerint. Nem tartanám tisztességesnek, ha úgy lenne értelmezhető a mondanivalóm, hogy az államadósság nem nőtt a Bajnai-kormány időszakában. Nagyon pontosan elmondtam a bevezetőmben, hogy mintegy 14 százalékkal nőtt, mondjuk a válság kirobbanásától, a Gyurcsány-kormány legutolsó időszakától a Bajnai-kormánytól az államadósság. Le is vezettem pontosan, hogy ebből mennyi az, amit nem az államadósság abszolút szintjének növekménye, hanem a GDP visszaesése okoz az arányszámban, mennyi az, ami az árfolyamromlás, a válság kapcsán előáll, mennyi a megnövekedett kamat és más tényező.

Azt szeretném mondani, hogy amikor megvonják ennek a mai beszélgetésnek a végső konklúzióját, akkor nem szeretném, ha úgy állnánk föl innen, hogy a teljes államadósságnövekedést az előző kormányokra próbáltuk terhelni. Az államadósság nőtt, hiszen visszaesett a GDP, ráadásul, amikor egy autót az ember megpróbál lefékezni 120 kilométeres sebességről, akkor az autó nem azonnal áll meg, hanem lassuló ütemben, de még halad előre. Ez történt az államadóssággal is. Azt próbáltam elmondani, hogy a Bajnai-kormány intézkedései, amennyiben azok fennmaradnak, strukturális kiigazításai 80 százalék körüli szinten megállították az államadósság növekedését. Azóta egyébként nem növekedett érdemben, csak minimálisan az államadósság. Tehát az államadósság növekedését állítottuk meg, de a mi időszakunkban még nőtt. Ez így pontos.

A másik, azt hiszem, világosan fogalmaztam abból a szempontból, és kolléganóm komputeren is idézi, egymásra rakódó hibák azok, amelyek előidézték azt az eladósodást, amely tünete volt Magyarország rossz pályára sodródásának. Magyarország 2000-től kezdődően fokozatosan egyre nagyobb mértékben eltért attól a jó pályától, amelyen a rendszerváltást követően elindult, és nem futotta be azt a növekedési lehetőséget, amit lehetett volna. Ez az időszak véleményem szerint 2001-ben kezdődött, már akkor is választási szempontok alapján. Néhány olyan hiba már bekövetkezett, amelyek, más hibákkal megfejelve összességében Magyarország lemaradását okozták. Ezt próbáltam mondani. Ezért mondom, hogy 2001-től kezdődően kormányokon átívelően, eltérő mértékben, de minden kormány tett hozzá ahhoz a lemaradáshoz, ami ma Magyarországot jellemzi.

Ha mondhatok egy zárszót a magam részéről: azzal kezdtem, hogy az a kérdés, milyen tanulságot tudunk majd levonni az ország és az utókor számára ebből az időszakból. Azt hiszem, a legfontosabb tanulság talán az, hogy milyen dilemmát képesek kormányok egymást követően adni arra a kérdésre, amit egy volt kollégám, Jean-Claude Juncker fogalmazott meg egy interjúban. Ő azt mondta, a luxemburgi miniszterelnök, az euróóóna elnöke, hogy mindannyian tudjuk, hogy mit kell tennünk, csak azt nem tudjuk, hogyan választassuk magunkat újra, ha megtesszük, amit meg kell tennünk. Erre a dilemmára kellene jó válaszokat adni egymást követő sorban, hosszú éveken, évtizedeken keresztül Magyarország kormányainak arra, hogy vannak helyzetek, amikor az újraválasztásnál is fontosabb az, hogy az ország hosszú távú érdekeit vállalja egy kormány, és tegye meg azokat a lépéseket, amelyek Magyarországot jó pályán tartják. Ezt a tanulságot kell levonni a politikusoknak, és azt gondolom, a szavazóként, a választóként, az ország polgárainak is ezt érdemes levonni, hogy az újabb válságokat elkerüljük. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Az ülés bezárása

ELNÖK: Úgy látom, hogy képviselőtársaim kérdései elfogytak. Szeretném megköszönni azt, hogy ismételten aktívan részt vettek az albizottság mai ülésén, miniszterelnök úrnak, hogy rendelkezésünkre állt. Ha megengedi, azt a zárszót, amit ön megfogalmazott, annyiban finomítanám egy picit, árnyalnám, hogy bízom benne, nem azt értette ez alatt, hogy a sok kis hiba vagy sok apró hiba, amit ön jelzett, hogy elkövettek a kormányok, egyfajta fatalizmus, és ebből a helyzetből nincs kiút, nincs lehetőség arra, hogy ezen változtassunk. Úgy gondolom, éppen az elmúlt 8 év tanulsága és az miniszterelnöksége idejének is fontos tanulsága, hogy az a folyamat, amit 8 éven keresztül folytattak az előző időszak kormányai, nem mehet tovább. Mert elérkezett a végére. Elérkezett egy olyan helyzetbe, amikor már nem lehet ugyanazokat a rutinokat folytatni, hiszen más kell, valami egészen új megoldásokat kell találni. A világgazdaság is ezt keresi, az eurózóna országai is ezt keresik, és sajnos az ország gazdasági helyzete is azt teszi szükségessé, hogy azokat a begyakorolt rutinokat már nem lehet alkalmazni, a hibákat elkövetni, mert nincs több olyan kis hiba, amit el lehetne követni.

Köszönöm, hogy rendelkezésünkre állt, bólogatásából úgy érzem, hogy ebben talán még egyet is tudunk érteni. További szép napot és jó munkát kívánok önnek az elkövetkező időszakra. Köszönöm szépen a bizottság tagjainak és a segítőknek is a munkájukat.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 57 perc.)

Dr. Dancsó József

az albizottság elnöke

Jegyzőkönyvvezető: Csoknyay Edit